RAPORT
CU PRIVIRE LA RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI ȘI UTILIZAREA FONDURILOR UE ÎN ROMÂNIA

Acest raport a fost pregatit cu sprijinul Uniunii Europene, ca parte din proiectul finantat de Uniunea Europeana: FURI - EU Funds for Fundamental Rights (contract nr. 101143162 - FURI - CERV-2023-CHAR-LITI).

AUTOR

POLICY CENTER FOR ROMA AND MINORITIES

DEZVOLTAT PE BAZA CONTRIBUTIILOR URMATORILOR SPECIALISTI:

FLORIN BOTONOGU
SIMONA MIHAIU
CATALIN BERESCU

DATA

April 2025

IMAGE PRIMA PAGINA

PFotografie facuta de Catalin Berescu. Containere pentru romi facute cu sprijinul unui proiect european.

Co-funded by the European Union

Co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Contents

Introducere 6

Principalele reglementări și studii 8

Concluzii 20

Recomandări 23

Exemple de proiecte 25

Anexa 1 46

Referințe 56

Mulțumiri

Dorim să mulțumim tuturor părților interesate care s-au implicat într-un fel sau altul în consultări pe această temă, de la întâlniri formale la discuții telefonice/zoom, de la întâlniri cu ONG-uri până la răspunsul la chestionare și interviuri.

Lista ONG-urilor implicate:
Consiliul National al Dizabilitatii din Romania, Ceva de Spus, VSH Romania, Help Autism, FEDRA, Asociatia nationala pentru copiii si adultii cu autism, Centrul de dezvoltare sociala, Ability Hub, Parent project Romania, Down Plus, Asociatia de sprijin a copiilor handicapati fizic, The Urban Development Association, Centrul pentru resurse juridice, Asociatia Neuro Move CMT, Asociatia persoanelor cu handicap neuromotor din Romania, Roma Education Fund, CLLD Local Action Group Garcini, CLLD Local Action Group Sfantu Gheorghe, Ordinul Arhitectilor – Bucuresti, Asociatia Right, O Del Amenca, National Democratic Institute Romania, Agentia de Dezvoltare Comunitara 'Impreuna', Centrul romilor pentru politici de sanatate Sastipen, Asociatia Parada, Asociati Matteo, FONPC, Asociatia Dulcis, You-Hub Association

Lista instituțiilor publice implicate:
Avocatul Poporului, Direcția pentru Protecția Copilului – Municipiul București, Agenția Națională pentru Romi, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene, Ministerul Educației, Agenția Națională pentru Persoane cu Dizabilități, Inspectoratul Școlar Județean Călărași, Direcția Asistență Socială (Municipiul Sibiu)

Lista experților:
Mugur Varzariu, Eugen Ghita, Vasile Galbea, Ioana Florea

Lista abrevierilor

FAMI - Fondul pentru azil, migrație și integrare
ANES - Agenția Națională pentru Egalitate de Șanse pentru Femei și Bărbați
CADO - Asociația de Advocacy și Drepturile Omului
CJRAE – Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională
CLLD - Dezvoltare Locală plasata sub Responsabilitatea Comunitatii
CNCD - Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării
DGASMB - Direcția Generală de Asistență Socială a Municipiului București
FEADR - Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală
ECRE – Consiliul European pentru Refugiați și Exilați
ENIL – Rețeaua Europeană pentru Viață Independentă
FEDR - Fondul European de Dezvoltare Regională
ERRC - Centrul European pentru Drepturile Romilor
FSE - Fondul Social European
UE - Uniunea Europeană
EUAA - Agenția pentru Azil a Uniunii Europene
ISJ - Inspectoratul Școlar Județean
JRS - Frontex Servicii Comune de Reintegrare
ANPRPD - Agenția Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități
NAR - Agenția Națională pentru Romi
ONG - Organizație neguvernamentală
OIR - Organism Intermediar Regional
PICUM – Platforma de Cooperare Internațională privind Migranții fără Acte
PNRAS - Programul Național de Reducere a Abandonului Școlar
PNRR - Planul Național de Redresare și Reziliență
UAT - Unitatea administrativă teritorială
UNCRPD - Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități
TVA - Taxa pe valoarea adăugată

Introducere

Cartier periferic de romi in plan de a fi demolat - Catalin Berescu

Incluziunea grupurilor vulnerabile este modelată în mare măsură de doi factori principali: fondurile și politicile. Donatorii (UE, naționali, internaționali sau privați) își proiectează finanțarea în conformitate cu legislația națională și internațională și cu prioritățile politice, inclusiv politicile de protecție a drepturilor fundamentale ale omului. Totuși, există cazuri în care proiectele nu par să respecte standardele drepturilor omului în practică.

S-a vorbit puțin despre acest subiect în România, în special în ceea ce privește fondurile UE. Începând cu perioada de programare 2014-2020, acest subiect a primit mai multă atenție. Intervențiile s-au concentrat pe prima parte a procesului (elaborarea cererilor de propuneri în conformitate cu standardele naționale și ale UE privind drepturile omului), cu o monitorizare redusă sau inexistenta a modului în care reglementările sunt respectate în implementare. Toate proiectele finanțate de UE au fost evaluate și până în prezent nu au existat plângeri sau rapoarte privind încălcări ale drepturilor omului.

Acest raport reprezintă una dintre primele încercări ale societății civile din România de a crește gradul de conștientizare cu privire la această problemă, deoarece există puține cunoștințe, mecanisme și resurse umane care să conecteze utilizarea fondurilor UE și respectarea drepturilor omului. .

Această chestiune este importantă, deoarece dezvoltarea ar trebui să meargă mână în mână cu respectarea drepturilor omului. În caz contrar, fondurile UE pot genera mai multe inegalități sau excludere.

Deși există o structură în cadrul Ministerului Fondurilor UE care se ocupă de potențiale situații de încălcare a drepturilor omului în timpul implementării fondurilor UE, aceasta funcționează doar pe baza plângerilor emise de părțile interesate de la nivel local. Părțile interesate nu sunt pregătite să facă astfel de plângeri, si probabil nu știu despre existența acestei structuri.

O idee importantă care a rezultat din consultările cu ONG-urile rome și ale persoanelor cu dizabilități este că evaluarea problemelor transversale (drepturile omului, egalitatea de gen, tranziția verde) nu se face în mod cuprinzător. De exemplu, evaluatorii pot recunoaște existența unei rampe care asigură accesul persoanelor cu dizabilități într-o clădire nouă, în timp ce un specialist care lucrează cu persoane cu dizabilități ar examina, de asemenea, unghiul rampei, astfel încât să poată fi utilizată în mod corespunzător atunci când este necesar.

Scopul, metodologia și structura cercetării

Studiul își propune să crească gradul de conștientizare cu privire la respectarea drepturilor fundamentale ale omului, așa cum este prevăzut în tratatele naționale și internaționale în timpul implementării fondurilor UE. Cum nu există o discuție atât de amplă despre acest lucru în România, acest studiu oferă informații de bază care pot reprezenta o bază bună pentru cercetări ulterioare.

Metodologia cercetării include:

1. Cercetarea calitativă a inclus:
- Un focus grup cu ONG-uri rome
- Un grup de discuții cu ONG-uri pentru persoane cu dizabilități
- Interviuri cu actori relevanti în domeniul dizabilității și al romilor

2. Cercetarea cantitativă a inclus:

- Chestionare cu părțile interesate relevante din domeniul dizabilității și al romilor
- Studii de caz (bazate pe informații de la Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, articole din mass-media, documente publice, vizite pe teren, alte ONG-uri)
- Revizuirea literaturii existente

Prima parte a studiului constă într-o scurtă trecere în revistă a literaturii de specialitate, cu scopul de a descrie pe scurt principalele dezvoltări ale politicilor pe teme sensibile precum segregarea (în educație sau locuințe), dezinstituționalizarea, tratamentul migranților și problemele romilor. Dispozițiile privind drepturile omului cuprinse în documentele de programare pentru fondurile UE începând cu 2014 sunt, de asemenea, menționate aici.
Studiul continuă cu rezumatul principalelor constatări și recomandări, urmat de o scurtă descriere a 10 cazuri în care (posibile) încălcări ale drepturilor omului au loc cu implicarea directă a fondurilor UE sau în cadrul instituțiilor care au implementat fonduri UE în același timp cu încălcarea drepturilor fundamentale ale omului.

Principalele reglementări și studii

Locuinte protejate noi - Alina Ursoi

Studiul se concentrează pe procesul de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități, segregarea romilor în educație și segregarea în locuire/dezvoltare urbană. Aceste trei domenii sunt cele mai expuse posibilelor încălcări ale drepturilor omului. Multe proiecte din aceste domenii sunt finanțate de la bugetul național, dar acest raport nu le va lua în considerare. În plus, aici sunt abordate alte două subiecte – migrația și problemele romilor.

REGLEMENTARI PRIVIND ÎNCĂLCAREA DREPTURILOR OMULUI EXISTENTE IN DOCUMENTELE DE PROGRAMARE REFERITOARE LA FONDURILE UE

Acorduri de parteneriat România-UE

În acordul de parteneriat cu România privind fondurile europene pentru perioada 2021-2027[1], cuvântul "segregare" este menționat de 29 de ori, cu referire specifică la respectarea principiului nesegregării în următoarele situații:

- servicii integrate și locuințe pentru persoanele în vârstă
- segregarea educațională a romilor și a copiilor cu dizabilități
- construirea de locuințe și infrastructură pentru grupurile vulnerabile (inclusiv romi și persoane cu dizabilități) pentru reducerea segregării fizice (recunoscută ca o provocare pentru România), în conformitate cu principiile UNCRPD
- furnizarea de soluții de locuințe pentru persoanele cu dizabilități
- dezvoltarea infrastructurii sociale pentru furnizarea de mese grupurilor defavorizate
- este nevoie de "mecanisme orizontale" pentru a reduce discriminarea și segregarea școlară
- nu se fac investiții care duc la segregarea grupurilor vulnerabile (romi, persoane cu dizabilități, migranți)

În document, dezinstituționalizarea este menționată o dată, specificând că procesul va respecta prevederile UNCRPD, inclusiv cele din Comentariul General 5 și Concluziile generale ale comitetului CRPD.
În Acordul de parteneriat 2014-2020[2] există mai puține referiri la segregare, dar textul este foarte clar: "În plus, la nivel de implementare, se va acorda o atenție deosebită analizării dacă operațiunile vor duce la segregare în școli, sănătate, locuințe și incluziune socială. Aceste tipuri de operațiuni vor fi excluse de la finanțare." În ceea ce privește dezinstituționalizarea, se specifică faptul că sunt necesare servicii alternative bazate pe comunitate.

Programe operaționale
Programul Operațional Capital Uman (POCU, versiunea 15.1) 2014-2020[3], programul responsabil cu integrarea socială a grupurilor vulnerabile, face următoarele referințe la temele noastre:
Procesul de dezinstituționalizare face parte dintr-o tranziție către o abordare de îngrijire comunitară, în care serviciile se vor concentra pe familie și comunitate, nu pe centre rezidențiale, iar fondurile UE vor sprijini doar această abordare. Procesul ar trebui să fie însoțit de furnizarea altor servicii și beneficii sociale. Printre principiile directoare pentru selecția beneficiarilor se numără respectarea egalității de gen și nediscriminarea.
Promovarea desegregării școlare, dezvoltarea mecanismelor de prevenire și monitorizare a segregării școlare se numără printre măsurile legate de segregare în acest PO, iar principiile directoare pentru selecția beneficiarilor sunt aceleași – respectarea egalității de gen și nediscriminarea
Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială 2021-2027 precizează în mod clar că toate investițiile vor respecta principiile desegregării și nediscriminării și că nu vor exista investiții care să conducă la menținerea sau crearea segregării/izolării grupurilor marginalizate.[4] În ceea ce privește procesul de dezinstituționalizare, în secțiunea specială dedicată asigurării egalității, incluziunii și nediscriminării, se afirmă clar că intervențiile ar trebui să fie în conformitate cu UNCRPD și Comentariul general 5.
Programul Operațional Educație și Ocupare 2021-2027 prevede măsuri de combatere a segregării și menționează că elevii din zone segregate ar trebui să fie beneficiari ai acestor programe, dar în secțiunea specială dedicată măsurilor de asigurare a egalității, incluziunii și nediscriminării nu există o specificație clară că activitățile nu ar trebui să conducă sau să mențină segregarea sau că activitățile ar trebui să promoveze desegregarea (așa cum există în PO Incluziune Socială și Demnitate). Există doar o mențiune generală că activitățile nu ar trebui să ducă la discriminare.

Ghidurile solicitantului
Începând cu 2023, Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene are un organism special care se asigură că toate apelurile de propuneri sunt în conformitate cu principalele tratate privind drepturile omului la care România a aderat. Apelurile relevante din 2024 și 2025 sunt însoțite de 2 anexe care fac referire la angajamentul solicitantului de a respecta Carta Drepturilor Fundamentale a UE și UNCRPD. Aceste anexe trebuie să fie semnate de solicitant și fac parte din procesul de depunere a cererii. În plus, acesta este organismul care ar trebui să analizeze orice plângere de discriminare și utilizarea fondurilor structurale.
Apelurile de proiecte legate de infrastructura școlară, derulate de agențiile de dezvoltare regională, au și prevederi legate de non-segregarea școlară și desegregarea[5].
Un alt apel referitor la educația în comunitățile de romi[6], lansat de Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene în 2024, menționa că în comunitățile segregate calitatea educației trebuie crescută și este însoțit de cele două anexe care fac referire la Carta Drepturilor Fundamentale a UE și UNCRPD.
În 2019, în cadrul ghidului pentru instrumentul DLRC (Dezvoltare locala plasata sub responsabilitatea comunității), Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene a publicat o anexa cu informatii privind desegregarea și nonsegregarea, pe baza recomandărilor UE (aici[7] este ghidul solicitantului).
Ghidul din 2023 privind DLRC are o anexă cuprinzătoare care explică faptul că orice investiție nu ar trebui să conducă la segregare și oferă exemple de activități care pot contribui la desegregare.

În 2024, Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene a lansat un apel dedicat așezărilor informale din România.[8] În acest ghid, problema segregării este explicată în mod cuprinzător atât în ghid, cât și într-o anexă dedicată acestui subiect.

Ca observație generală putem spune că în perioada 2014-2021 prevederile legate de desegregare și respectarea UNCRPD nu au fost foarte puternice în documentele de programare. Prevederile clare ale acordului de parteneriat nu au fost foarte clar transpuse în programele operaționale. În perioada de programare actuală, Programul Operațional Incluziune si Demnitate Socială a instituit dispoziții bune atât în ceea ce privește procesul de desegregare, cât și în ceea ce privește procesul de dezinstituționalizare, în timp ce Programul Operațional Educație si Ocupare nu este foarte puternic în această privință.

PROCESUL DE DEZINSTITUȚIONALIZARE

Din 2014 România este renumită la nivel internațional pentru relele tratamente aplicate persoanelor cu dizabilități în instituții, când Al Jazeera a produs un documentar de 25 de minute numit "Rușinea ascunsă a Europei".[9] Una dintre întrebările ridicate acolo a fost de ce aceste instituții au primit fonduri UE. Cinci ani mai târziu, s-au întors în România și au extins anchetele în Europa de Est, după ce au auzit noi acuzații despre neglijarea și abuzul persoanelor cu dizabilități[10].
De asemenea, România este singurul stat UE care nu a raportat la UNCRPD.11]

Dezinstituționalizarea nu este un proces ușor și depinde în mare măsură de abordarea fiecărei țări.
Înainte de a intra în detalii, iată câteva statistici generale privind persoanele cu dizabilități din România, extrase din buletinul statistic trimestrial (buletinul statistic nr. 3/2024), lansat de Agenția Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități:[12]

În România există 949.138 de persoane cu dizabilități, dintre care 15.453 de adulți locuiesc în instituții.

Grafic 1. Numărul persoanelor cu dizabilitățila 30 septembrie 2024

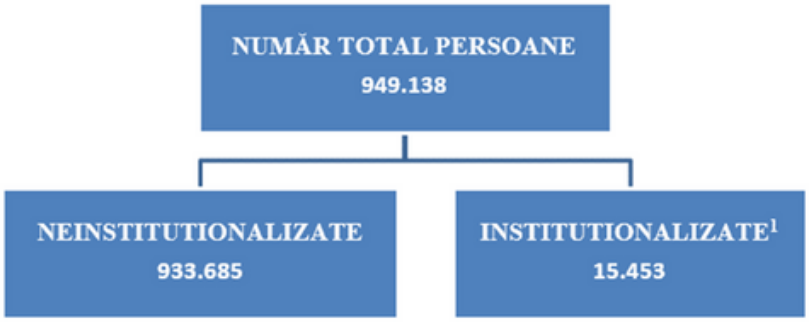

[1]*Numărul persoanelor instituționalizate în instituțiile rezidențiale publice de asistență socială pentru persoanele* ***adulte*** *cu dizabilități aflate în coordonarea metodologică a MMSS-ANPDPD.*

Out of the total number of public institutions dedicated to persons with disabilities, 32,35% (208) are group homes, 49,92% (321) are residential centres with less than 50 persons and 4,82% (31) are residential centers with more than 50 persons, in the process of being restructured. The statistics show 66 non-residential facilities (day centers) and 577 residential facilities.

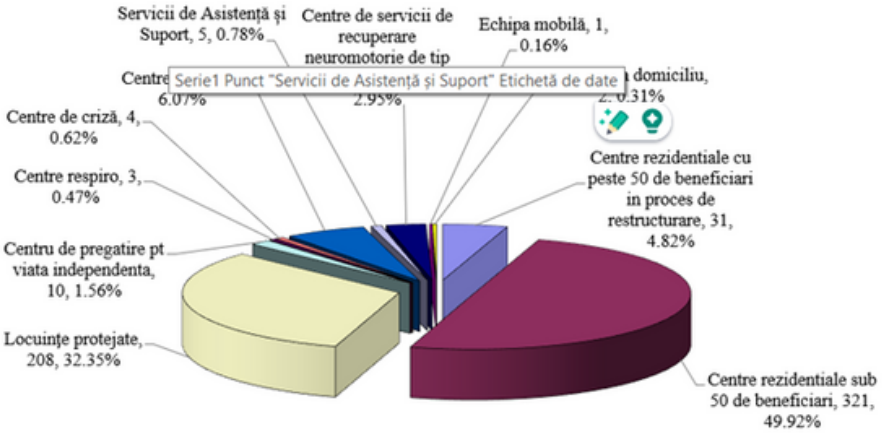

Peste 83% dintre persoanele cu dizabilități care se află în instituții sunt în instituții publice. Centrele cu peste 50 de persoane vor fi restructurate până în 2027.

Dacă ne uităm la numărul de persoane cu dizabilități care locuiesc în instituții, statisticile sunt următoarele:

- 10.694 (57,91%) persoane se află în centre rezidențiale cu mai puțin de 50 de beneficiari
- 3.205 (17,36%) persoane se află în centre rezidențiale cu peste 50 de beneficiari
- 1.433 (7,76%) persoane se află în locuințe protejate

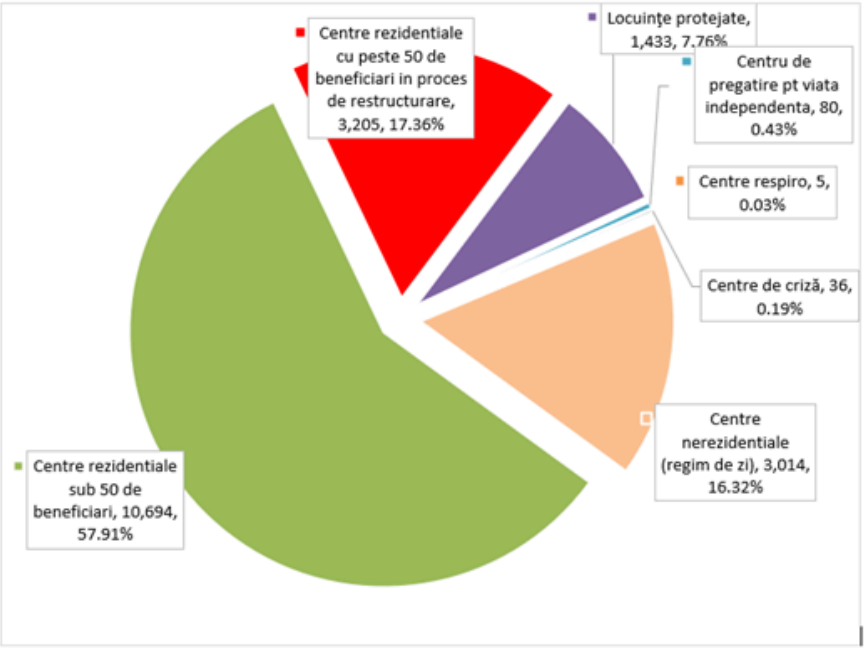

Procesul de dezinstituționalizare se desfășoară de aproximativ 30 de ani[13]. Procesul de reglementare a fost intensificat în ultimii ani. În 2018, agenția responsabilă din cadrul guvernului a lansat o metodologie de restructurare a marilor centre rezidențiale. În 2022, guvernul a adoptat Strategia de prevenire a instituționalizării persoanelor adulte cu dizabilități și accelerarea procesului de dezinstituționalizare pentru perioada 2022-2030. În 2023, guvernul a emis o lege pentru sprijinirea și accelerarea procesului de dezinstituționalizare.

Un document relevant pentru dezinstituționalizare este Hotărârea 878/2018[14] a Agenției Naționale pentru Persoane cu Dizabilități privind metodologia de restructurare a marilor centre rezidențiale pentru persoane cu dizabilități. Acesta prevede că pentru reorganizarea marilor centre rezidențiale vor fi create fie servicii comunitare/familiale care răspund nevoilor persoanelor cu dizabilități, fie centre rezidențiale mai mici (până la 50 de persoane).

În decembrie 2022, guvernul a adoptat Strategia de prevenire a instituționalizării persoanelor adulte cu dizabilități și accelerarea procesului de dezinstituționalizare pentru perioada 2022-2030. Acesta a fost finanțat din fonduri UE accesate de Agenția Națională pentru Persoane cu Dizabilități și a fost dezvoltat cu sprijinul Băncii Mondiale, care a elaborat analize[15] detaliate. Ele oferă o analiză foarte cuprinzătoare a situației persoanelor cu dizabilități din România. Iată câteva date relevante pentru acest studiu:

- Acesta oferă definițiile și principiile adoptate ulterior prin Legea 7/2023 menționată mai sus
- Viziunea strategiei este oferită de UNCRPD, care subliniază dreptul la viață independentă și integrare în comunitate.
- 9 din 10 persoane cu dizabilități care se află într-o instituție au o formă severă de dizabilitate, doar 8,8% au un grad ușor de dizabilitate.
- Motivele pentru care persoanele se află într-o instituție sunt: pentru 51,1% - familiile nu au putut avea grijă de ele, pentru 48,2% - lipsa serviciilor la nivel comunitar.
- Inițiativele naționale legate de dezinstituționalizare nu au fost legate la nivel local de inițiativele privind dezvoltarea serviciilor comunitare.
- Strategiile de servicii sociale la nivel județean nu au obiective cuantificate privind dezinstituționalizarea sau dezvoltarea serviciilor comunitare.
- Există o anumită rezistență din partea profesioniștilor de la nivel local legată de procesul de dezinstituționalizare; pe de altă parte, persoanele cu dizabilități nu au încredere în procesul de dezinstituționalizare, deoarece nu văd că li se oferă soluții reale pentru a trăi și a se integra în comunitate.
- Restructurarea instituțiilor mai mari a dus la o creștere a numărului de instituții (mai mici)
- Centrele rezidențiale nu au resursele necesare pentru a facilita deciziile autonome ale persoanelor cu dizabilități: angajații nu sunt instruiți pentru acest lucru, nu există proceduri de consimțământ.

- Locuințele protejate au fost concepute ca o perioadă de tranziție de la centrul rezidențial la viața în interiorul comunității; conform evaluării BM, acestea sunt organizate și funcționează într-un mod specific centrelor rezidențiale – beneficiarii au un mic control asupra împărțirii dormitorului cu ceilalți, asupra unui program zilnic, asupra alimentației, asupra hainelor, asupra relațiilor sociale sau părăsirea instituției.
- Locuințele protejate funcționează de obicei într-un sistem cu circuit închis, similar instituțiilor mari în care toate serviciile (de angajare, medicale, de agrement etc.) sunt furnizate la fața locului sau într-o altă locație pentru toți rezidenții, care sunt mutați de obicei împreună, cu puține posibilități de activități individualizate (separate de ceilalți rezidenți sau de personalul de servicii). În astfel de case, locuitorii aveau puțin control asupra programului zilnic, asupra activităților, asupra hranei si hainelor, asupra relațiilor sociale etc. În contextul lipsei altor opțiuni de sprijin în comunitate, inclusiv locuințe, șederea în locuințe protejate tinde să fie prelungită pe termen nelimitat. Cu cât timpul petrecut în locuințe protejate este mai lung, cu atât sunt mai mici șansele "de ieșire din sistem, de a exercita mai multe opțiuni și de a crește oportunitățile de incluziune comunitară reală".[16]
- Locuințele protejate tind să ducă la izolarea/segregarea persoanelor cu dizabilități: "În România, locuințele protejate sunt case care găzduiesc în medie 7,5 locuitori/casă, ajungând până la 13. Numărul mediu de persoane într-o cameră este de două, deși standardul recomandă doar una. Chiar dacă standardele minime de calitate impun ca ele să fie amplasate în comunitate, uneori izolarea socială a persoanelor cu dizabilități apare în continuare, aproximativ o treime dintre locuințele protejate fiind situate în afara sau la periferia orașului sau satului. Chiar dacă pandemia a contribuit cu siguranță la izolare și a forțat multe dintre activități să se desfășoare în interiorul caselor adăpostite, puțini au parteneriate cu furnizori externi de servicii, activitățile fiind asigurate în primul rând de centrele de zi."[17]
- Locuințele sociale sunt foarte inaccesibile – procedurile de aplicare sunt dificil de urmat de către o persoană cu dizabilități fără ajutor.

În ianuarie 2023, Guvernul României a emis o lege pentru susținerea și accelerarea procesului de dezinstituționalizare[18] (Legea 7/2023). Câteva dintre cele mai relevante puncte:

- Procesul de dezinstituționalizare și prevenirea instituționalizării sunt priorități naționale (art. 2).
- Dreptul la viață independentă este dreptul egal al tuturor persoanelor cu dizabilități de a trăi în comunitate, cu șanse egale, și de a se bucura pe deplin de integrare și participare la viața comunității (art. 4, lit. d).
- Locuința incluzivă este o formă de locuire bazată pe respectarea unui set de standarde legate de principiile alegerii și controlului, nesegregării, adaptării, accesibilității, durabilității, diversității, siguranței și separării furnizării de locuințe și a furnizării de servicii de sprijin (art. 4, lit. i).
- Principiul nesegregării în sensul analizei investițiilor astfel încât să nu existe posibilitatea de a dezvolta noi servicii segregate, nicio posibilitate de concentrare a tuturor serviciilor într-o anumită parte a comunității și nicio posibilitate de a susține serviciile deja segregate (art. 5 lit. h).
- Principiul desegregării în sensul utilizării fondurilor naționale sau nerambursabile pentru eliminarea sau atenuarea semnificativă a segregării, în sensul sprijinirii relocării persoanelor cu dizabilități din zone segregate în zone nesegregate (art. 5, lit. i).

Centrul de Resurse Juridice este unul dintre cele mai active ONG-uri din acest domeniu.[19] Ei prezintă într-un raport din 2022[20] câteva aspecte importante ale procesului de dezinstituționalizare din România și oferă câteva alternative:
"În România, dezinstituționalizarea făcută cu fonduri europene înseamnă mulți bani alocați pentru clădiri, multe situate la marginea sau chiar în afara comunității, care sunt mai puțin aglomerate sau mucegăite decât facilitățile segregate obișnuite, dar care nu sunt nici pe departe un pas înainte real în direcția de a oferi acces la viață independentă. Dezinstituționalizarea reală ar fi trebuit să însemne utilizarea resurselor pentru a subcontracta servicii sau pentru a implica actori în comunitate; în loc să contracteze construcția de locuințe protejate (în realitate doar case cu mai multe camere, situate în mare parte la marginea unui câmp) atașate altor clădiri vechi renovate numite pompos Centre de zi (foste cabinete medicale, școli abandonate etc.), fondurile ar fi trebuit să fie investite, de exemplu, în bonuri de chirie sau în achiziționarea de locuințe sociale."[21]

Același ONG s-a implicat activ în monitorizarea utilizării fondurilor (UE) în procesul de dezinstituționalizare, subliniind necesitatea excluderii locuințelor protejate din activitățile eligibile, pe baza recomandărilor UNCRPD. În urma corespondenței dintre aceștia și Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene, Comisia Europeană a transmis Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene un punct de vedere clar cu privire la casele de grup:[22]

COM din cadrul corespondenței: "The Commission does not support the development under the Cohesion Funds of protective housing solutions in the form of small-scale houses for children or persons with disabilities. Such protective housing solutions are not in line with the principle of desegregation and promote further isolation for the beneficiaries."

În 2019, ENIL (Rețeaua Europeană pentru Viață Independentă) a depus o plângere la Comisia Europeană împotriva Ministerului Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației privind utilizarea FEDR (licitație 8/8.1/8.3/B/1) pentru construirea de locuințe protejate și centre de zi pentru adulți cu dizabilități. Decizia Comisiei Europene a fost că acțiunile erau în conformitate cu UNCRPD.[23]

SEGREGAREA ÎN EDUCAȚIE

Ministerul Educației a acordat atenție problemei segregării școlare în ultimii ani, mai ales prin crearea de metodologii și comitete în cadrul ministerului. Totuși, putem vedea foarte puțin impact pe teren.

La nivel de reglementare, există 3 documente principale emise de Ministerul Educației în ultimii ani:

- Ordinul ministerial nr. 6134/2016 pentru interzicerea segregării școlare.[24]
- Ordinul ministerial nr. 5633/2019 privind metodologia de monitorizare a segregării educaționale, unde metodologia are 103 indicatori, cu o versiune scurtă care cuprinde 64 de indicatori. [25]
- Ordinul ministerial nr. 6832/2023 pentru înființarea Comisiei naționale pentru desegregarea școlară.[26]

Unul dintre cele mai active ONG-uri în acest domeniu este CADO,[27] care a emis un raport în 2022 privind segregarea educațională[28]. Iată doar două cifre:

·Segregarea pe criterii etnice este de 66,4% la nivelul sălilor de clasă și de 27,5% la nivelul clădirilor

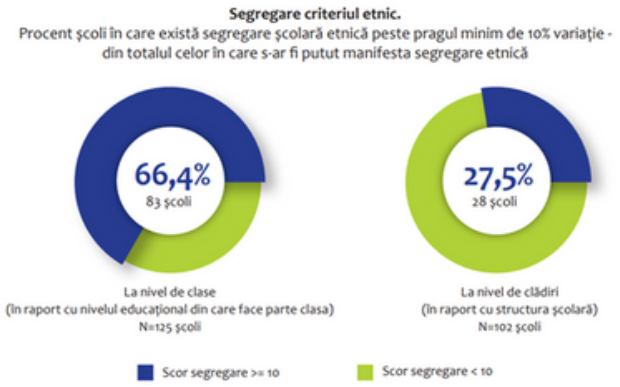

- Segregarea pe dizabilități și nevoi de educație specială este de 7,9% la nivel de clasă și 1% la nivel de clădiri

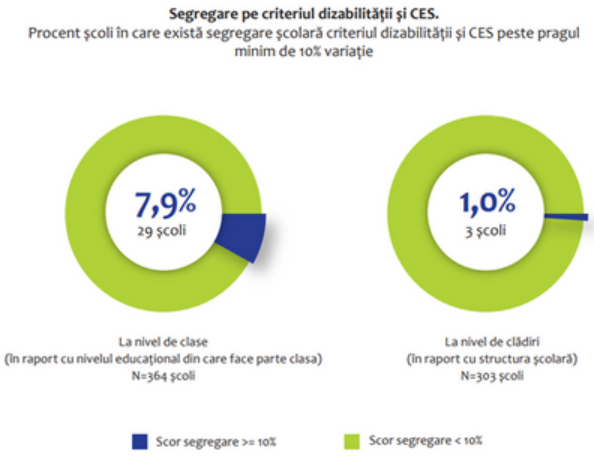

Sistemul educațional românesc se confruntă cu diverse provocări care nu au legătură directă cu materiile sau calitatea predării, cum ar fi violența, bullying-ul și consumul de droguri. Majoritatea personalului școlar nu are pregătirea necesară pentru a face față acestor probleme, similare cu provocările segregării educaționale.

SEGREGAREA REZIDENȚIALĂ

Nu există o legislație sau o reglementare specifică legată de segregarea în locuințe. Acest lucru are un impact mare asupra modului în care dezvoltarea urbană ia în considerare integrarea romilor.

Segregarea rezidențială romilor în locuințe este foarte puțin documentată în România. Deși acest fenomen este foarte vizibil, există foarte puține date disponibile. De asemenea, cu excepția legislației generale privind discriminarea, nu există o reglementare specifică privind segregarea rezidențială (cum exista in cazul educației).

Raportul național de cercetare SocioRoMap[29] identifică mai multe comunități izolate, după cum urmează: 1104 comunități situate la marginea localității, 71 de comunități în afara localităților și 63 de localități locuite în întregime de romi.

Tabelul 8. Unde este plasată comunitatea compactă?

	Grupări compacte		Locuitori	
	N	%	N	%
În interiorul localității	987	44,4	307 382	43,9
La marginea localității	1104	49,6	328 654	47,0
În afara localității	71	3,2	13 129	1,9
Localitate (sat) locuită de romi	63	2,8	50 146	7,2
Total*	2225	100	699 311	100

** Nu am obținut estimări valide referitoare la plasarea comunității pentru 90 de cazuri identificate de locuire compactă. În aceste situații a fost raportat numărul populației, acesta fiind de 25533 de persoane.*

Conform "Strategiei de incluziune a Guvernului României pentru cetățenii aparținând minorității rome pentru perioada 2022-2027",[30] segregarea rezidențială a romilor se referă în principal la comunitățile mici: peste 53% din comunitățile de romi au mai puțin de 150 de persoane, iar jumătate dintre acestea sunt situate la marginea localităților.

Merită menționat faptul că, deoarece nu există o metodologie convenită, conceptul de segregare locativă poate fi ușor înțeles greșit sau justificat. Acest lucru poate duce la măsuri inadecvate sau de îmbrăcăminte.

POLITICI PRIVIND MIGRAȚIA

În 2021, Guvernul României a adoptat „Strategia Națională privind imigrația pentru anii 2021-2024”[31] și planul de acțiuni pentru implementarea acesteia. Strategia are 4 obiective principale: gestionarea eficientă a migrației, îmbunătățirea sistemului de azil și respectarea standardelor UE și internaționale, consolidarea capacității de răspuns a statului român în fața unui aflux de imigranți, capacitate susținută necesară implementării politicilor în domeniul migrației, azilului și integrării străinilor (aici unul dintre obiective este accesarea finanțării externe disponibile, inclusiv fondurile FAMI).

Un aspect pe care ne concentrăm în acest raport este problema azilului și a repatrierilor. În 2023, România și Bulgaria au fost incluse în "Proiectul-pilot pentru proceduri rapide de azil și repatriere".[32]

Unele dintre cele mai importante rezultate ale acestui proiect în România au fost:[33]

- "România și-a modificat legislația privind azilul în luna mai, permițând emiterea de decizii negative privind protecția internațională împreună cu o decizie de repatriere. Acest lucru a contribuit la un proces de repatriere mai eficient. România a testat procedura accelerată într-o manieră îmbunătățită, ceea ce a dus la procesarea rapidă a cererilor de azil. Autoritățile române au consolidat și mai mult cooperarea cu EUAA, iar experții EUAA pot participa acum pe deplin la înregistrarea și evaluarea cererilor de azil."
- "În perioada 18 mai – 30 septembrie 2023, Inspectoratul General pentru Imigrări a emis 1162 de decizii comune, simultan cu deciziile de respingere a cererii de azil."
- "În mai 2023, România s-a alăturat și programului Frontex Joint Reintegration Services, care oferă sprijin pentru reintegrare atât pentru repatrierile voluntare, cât și pentru cele forțate. La 30 septembrie, România se afla pe locul al treilea la nivelul UE în ceea ce privește implementarea repatrierilor utilizând serviciile comune de returnare (JRS) ale Frontex, cu 214 cazuri de punere în aplicare a JRS."
-

Rapoartele altor ONG-uri internaționale oferă informații utile în acest domeniu. Raportul PICUM (Platforma de Cooperare Internațională privind Migranții Fără Documente)[34] a subliniat că, în ceea ce privește drepturile fundamentale ale omului și vulnerabilitățile, România planifică instruiri pentru polițiștii de frontieră în identificarea și trimiterea grupurilor vulnerabile (inclusiv victimele traficului de persoane) și în îmbunătățirea competențelor IT (operarea dispozitivelor optoelectronice specifice).Raportul Consiliului European pentru Refugiați și Exilați (ECRE)[35] a menționat România ca fiind una dintre țările în care accentul este pus pe cheltuielile banilor și pe indicatorii calitativi, în timp ce ONG-urile sau alte instituții publice nu au făcut parte din membrii observatori ai Comitetului de Monitorizare pentru fondurile FAMI.

Deși îmbunătățirea gestionării migrației este într-adevăr un obiectiv legitim pentru fiecare țară, unele aspecte nu sunt foarte clare, cum ar fi conceptul de "repatrieri voluntare". Același articol care descrie proiectul pilot al UE[36] îl citează pe Reinhard Schweitzer, profesor de cercetare în domeniul migrației la Universitatea Abat Oliba CEU din Barcelona, spunând că "nu există nimic voluntar în ceea ce privește repatrierile efectuate din interiorul detenției". El a explicat mai departe: "Presupunând că există ceva ce putem numi voluntaritate, aceasta ar avea cel puțin trei elemente. Cea mai evidentă este absența constrângerii... Decizia [de a reveni] trebuie să se bazeze, de asemenea, pe informații care sunt imparțiale și pe care se poate baza, care sunt de încredere, ceea ce este un element foarte subiectiv și care este obiectiv, în sensul că nu descrie doar posibilitățile puse la dispoziție de guvern. Acest lucru este legat de cel de-al treilea element: disponibilitatea alternativelor acceptabile."

POLITICI PRIVIND ROMII

Când vine vorba de politicile privind romii, documentul de bază este o "strategie pentru romi" care este adoptată periodic de guvern. Ultima este Hotărârea de Guvern nr. 560/2022 pentru aprobarea "Strategiei de incluziune a Guvernului României pentru cetățenii aparținând minorității rome pentru perioada 2022-2027".[37] Strategia se concentrează pe cele patru domenii principale esențiale pentru integrarea romilor: ocuparea forței de muncă, educație, sănătate și locuințe. Problema segregării este menționată atât pentru educație, cât și pentru locuințe.

Strategia națională privind romii susține că educația segregată este în legătură directă cu o calitate mai scăzută a educației, o calitate și o cantitate mai scăzută a materialelor didactice, un număr mai mic de profesori, o rată mai mică de absolvire a elevilor, supraaglomerarea, un interes redus al profesorilor de a preda în aceste școli și o rată ridicată de mobilității angajaților din cauza segregării. Printre măsurile propuse se numără creșterea calității educației și detectarea și abordarea situațiilor de segregare.

Strategia pentru romi este un document necesar, dar nu este foarte clar care sunt fondurile care sunt dedicate implementării. Fondurile UE și bugetul național sunt menționate ca principalele surse de finanțare, iar toate acestea intră sub marea umbrelă a reducerii sărăciei sau a promovării incluziunii grupurilor vulnerabile. Complexitatea integrării romilor necesită cooperare între multe instituții de stat la nivel central și local, iar acest lucru nu se întâmplă întotdeauna.

Evaluarea Comisiei Europene a strategiei naționale pentru romi subliniază următoarele:

- Există o capacitate administrativă limitată la nivel național și regional pentru a face față incluziunii romilor
- Indicatorii și țintele trebuie îmbunătățite
- Măsurile care vizează îmbunătățirea condițiilor de viață ale romilor sunt destul de generale
- Măsurile de combatere a segregării educaționale a romilor ar trebui să fie extinse și mai ambițioase
- Măsurile de combatere a segregării spațiale nu sunt suficiente, concrete sau ambițioase
- Nu este suficient de specific în ceea ce privește implicarea organismelor de promovare a egalității

INTERSECȚIONALITATE

Dintre toate subiectele descrise de acest raport, există 2 care se suprapun în România: instituționalizarea și copiii romi. Potrivit unui raport din 2021 emis de ERRC[38], există o supra reprezentare a copiilor romi în instituțiile statului:

"În ciuda negării oficiale a existenței datelor dezagregate etnic, a devenit clar pentru cercetători că instituțiile de îngrijire a copiilor colectează de fapt astfel de date pentru dosarele lor de adopție. În județele chestionate în care romii constituie mai puțin de 15% din populația totală, s-a estimat că aproape 60% dintre copiii luați în îngrijirea statului în județe sunt romi (sau "jumătate romi").

Statisticile copiilor romi din instituțiile de îngrijire a copiilor variază de la 30% la 75%, în funcție de zona geografică și de sursa de referință. Instituțiile care recunosc colectarea datelor etnice estimează în medie 30% copii romi în instituții, în timp ce asistenții sociali, familiile și ONG-urile estimează până la 75% copii romi în instituțiile de îngrijire a copiilor.

Potrivit aceluiași raport, oficialii statului neagă că rasismul anti-romi joacă un rol în supra reprezentarea copiilor romi în instituții. Asistenții sociali explică acest lucru printr-o combinație de factori precum sărăcia, condițiile de viață, abandonul în instituțiile medicale, violența domestică, segregarea, consumul de droguri, migrația.

Fundatie pentru locuinte noi in cartier segregat de romi - Florin Botonogu

Concluzii

Acest studiu își propune să crească gradul de conștientizare cu privire la situațiile în care respectarea drepturilor omului este trecută cu vederea în implementarea fondurilor UE, în vederea consolidării acestui aspect care poate duce la o mai bună integrare a grupurilor vulnerabile în societate. Iată câteva dintre principalele constatări:

1. Pentru majoritatea părților interesate subiectul încălcărilor drepturilor omului în utilizarea fondurilor UE este nou. Când au fost rugați sa participe la un interviu, cei mai mulți au recunoscut că nu știu ce să răspundă legat de acest subiect. Unele părți interesate sunt specializate în recunoașterea discriminării, iar altele sunt specializate în implementarea fondurilor UE. Unii pot recunoaște discriminarea într-un domeniu, dar nu o pot lega de faptul fondurile UE. Foarte puțini oameni cunosc ambele domenii (câțiva oameni în ministere sau câțiva oameni care lucrează în ONG-uri).

2. Există mai multe obstacole în identificarea încălcărilor drepturilor omului prin utilizarea fondurilor UE:

- .Mulți dintre actorii implicați la nivel local care implementează fondurile UE nu au cunoștințe legate de drepturile omului sau discriminare și au existat puține îndrumări pentru a face cunoscut acest subiect; prin urmare, este posibil să nu identifice discriminarea.
- Mulți dintre actori nu sunt interesați de identificarea încălcărilor drepturilor omului, deoarece acest lucru ar putea afecta implementarea proiectului și rambursarea banilor.
- Încălcarea drepturilor omului este interpretată într-un mod care justifică măsurile adoptate la nivel local (cum ar fi dezinstituționalizarea sau segregarea școlară) și, de obicei, nu este în spiritul UE sau al tratatelor internaționale; acest lucru se întâmplă atunci când nu există mecanisme clare de raportare și evaluare specializată/independentă.

3. Societatea civilă nu este încurajată să identifice încălcările drepturilor omului, deoarece acest lucru ar putea duce la potențiale probleme de implementare (și ar putea fi considerate ca având o influență negativă asupra dezvoltării comunităților de romi) și pentru că uneori ONG-urile fac parte din proiect.

4. Începând cu 2023, Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene dispune de mecanismele adecvate pentru a monitoriza și a aborda discriminarea prin utilizarea fondurilor UE. Acesta nu au primit plângeri, cel mai probabil pentru că părțile interesate nu identifică discriminarea la nivel local sau nu știu despre posibilitatea de a o semnala și unde să facă acest lucru.

5. Este nevoie de o înțelegere mai profundă a subiectului încălcării drepturilor omului la nivel central, regional și local, în rândul tuturor părților interesate. Accentul ar trebui pus pe abordarea segregării/desegregării și a procesului de dezinstituționalizare. Implementarea fondurilor europene, precum și dezvoltarea locală sunt conduse de politicieni și specialiști locali care, de multe ori, nu înțeleg cu adevărat discriminarea și văd grupurile vulnerabile mai mult ca pe o povară pentru comunitate. Persoanele implicate în conceperea fondurilor la nivel central și în implementarea la nivel regional și local ar trebui să fie conștiente de posibilele situații discriminatorii pe care le-ar putea genera intervențiile propuse in propunerile de proiecte.

6. Există un decalaj în cooperarea dintre nivelul central și nivelul local în ceea ce privește semnalizarea încălcării drepturilor omului. Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării primește plângeri de la nivel local, dar când vine vorba de fondurile UE, părțile interesate locale sau beneficiarii intervenției nu se adresează Autorității de Management pentru a semnala acest lucru. Organizarea de întâlniri regulate sau monitorizarea adecvată a părților interesate poate ajuta acest proces.

7. Este necesar să se coreleze primirea fondurilor UE cu un fel de evaluare a solicitantului în ceea ce privește discriminarea, în caz contrar, părțile interesate care creează o discriminare mare și vizibilă vor continua să primească finanțare UE pe aceeași temă, chiar dacă discriminarea nu a fost creată cu fonduri UE. Există mai multe exemple de orașe mari din România, cu capacități de atragere a fondurilor UE, care în același timp sunt renumite pentru discriminarea anumitor comunități de romi.

8. Obținerea de informații relevante de la nivel local despre proiecte care implică locuințe pentru romi sau alte subiecte sensibile legate de grupurile vulnerabile s-a dovedit mai dificilă decât se aștepta. Funcționarii publici au evitat să ofere informații detaliate despre aceste proiecte în timpul discuțiilor cu cercetătorii, punând accentul doar pe părțile bune ale intervențiilor. Acest lucru face parte dintr-o practică din cadrul instituțiilor publice care sunt mai interesate de buna gestionare a fondurilor și mai puțin interesate de schimbările concrete în îmbunătățirea vieții beneficiarilor.

9. Există puțină cooperare între instituțiile publice în abordarea problemelor sociale complexe , iar problema celor mai vulnerabile grupuri nu se numără printre prioritățile agendei de dezvoltare locală. Abordarea managementului de cazu, așa cum este stabilită prin legislație, ar fi de ajutor aici. Există mai multe probleme în implementarea acestei abordări (constând în coordonarea mai multor instituții și tipuri de prestații pentru fiecare persoană/familie/gospodărie), una dintre ele fiind numărul insuficient de specialiști care lucrează pentru autoritățile locale.

10. Prevederile legate de drepturile omului care sunt în vigoare și în această perioadă de programare sunt mai puternice decât în perioada anterioară. Principala problemă este că un proces de monitorizare adecvat nu este încă dezvoltat. Discrepanța dintre documentele programatice și realitatea din teren când vine vorba de respectarea drepturilor omului în implementarea fondurilor UE își are originea în lipsa de interes, monitorizarea superficială și lipsa de evaluare. Deși în perioada anterioară, cel puțin pentru abordarea DLRC, a existat o orientare adecvată privind desegregarea, în cele din urmă poate fi considerat ca unele proiecte ca au generat izolare, nu incluziune.

Fundatie pentru locuinte noi in cartier segregat de romi - Florin Botonogu

Recomandări

1.Să se asigure că mecanismul creat în cadrul Ministerului Investițiilor și Fondurilor Europene devine eficient în prevenirea și abordarea în timp util a posibilelor încălcări ale drepturilor omului create de fondurile UE. Aceasta înseamnă o cooperare mai strânsă cu nivelul regional și cu ONG-urile, municipalitățile, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării și alte părți interesate relevante.

2. Resursele umane trebuie să fie instruite atât în instituțiile publice (la nivel central, regional și local), cât și în sectorul ONG-urilor pentru a înțelege mai bine modul de aplicare a UNCRP și a Cartei Drepturilor Fundamentale a UE, în special în ceea ce privește utilizarea fondurilor UE; acest lucru ar trebui completat de o mai bună înțelegere a situației grupurilor vulnerabile.

3. ONG-urile trebuie să se organizeze pentru a deveni parteneri de încredere, iar ministerele trebuie să stabilească un mecanism de cooperare mai bun cu ONG-urile și alte părți interesate din teritoriu; cel mai probabil părțile interesate care implementează proiectele finanțate de UE vor fi reticente în a raporta orice posibila discriminare. O soluție poate fi crearea unui grup operativ capabil să colecteze informații de la nivel local cu privire la execuția fondurilor UE și să coopereze cu autoritatea de management pentru a le aborda.

4. Mecanismul de raportare existent la nivelul Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene ar trebui să fie mai eficient și mai bine utilizat de părțile interesate locale, ceea ce înseamnă creșterea cunoștințelor despre acesta și standardele privind drepturile omului și încurajarea utilizării sale. Acest lucru poate implica organizarea de instruiri cu autoritățile regionale și locale cu scopul de a recunoaște încălcările drepturilor omului și de a le adresa acestei comisii și de a crea un mecanism clar de cooperare cu ONG-urile rome și ale persoanelor cu dizabilități.

5. Să se dezvolte și să se implementeze recomandări pentru un proces eficient de monitorizare și evaluare a posibilelor încălcări ale drepturilor omului la finalul proiectelor; implicarea reprezentanților beneficiarilor/grupurilor vulnerabile în comisiile de evaluare la finalul proiectelor (eventuale întâlniri cu autoritățile regionale de management).

6. Organizarea de schimburi de bune practici cu alte țări. Autoritatea de management poate învăța de la alte țări cum abordează sau previn posibilele situații de discriminare.

7. Este necesară o mai bună evaluare a impactului proiectului asupra vieții beneficiarilor, inclusiv a aspectului respectării drepturilor fundamentale ale omului.

8. Indicatorii legați de încălcarea drepturilor omului ar trebui introduși la nivelul programelor, altfel acest aspect nu va fi evaluat în cele din urmă.

9. Ar trebui dezvoltate instruiri cu specialiști care lucrează pentru autoritățile locale pentru a crește gradul de conștientizare a faptului că abordarea problemelor grupurilor vulnerabile nu ar trebui să ducă la nicio formă de segregare/izolare.

10. Introducerea segregării rezidențiale în legislația românească sau elaborarea unor reglementări clare la nivel de minister, urmând exemplul segregării educaționale, inclusiv definiții și indicatori).

EXEMPLE DE PROIECTE

Rolul acestei secțiuni a raportului este de a oferi exemple de posibile încălcări ale drepturilor omului. Obiectivul raportului este de a CREȘTE GRADUL DE CONȘTIENTIZARE cu privire la anumite situații și pentru aceasta sunt necesare exemple. Deși recunoaștem că este de competența organelor de specialitate ale statului să investigheze și să decidă pe deplin în legătură cu încălcarea drepturilor omului, încurajăm și rolul ONG-urilor de a semnala acest tip de situație și de a începe dezbaterea cu toate părțile interesate.

Deoarece ONG-urile nu dispun de instrumentele și competențele de investigare adecvate, aceste exemple se bazează pe informații publice. În cazul proiectelor axate pe segregarea educațională, am selectat cazuri în care există deja o decizie a Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării, dar legătura directă cu fondurile UE necesită investigații suplimentare. Numai autoritățile pot efectua o investigație eficientă în acest sens. Faptul că aceeași școală produce segregare, dar în același timp primește bani europeni pentru proiecte, pe lângă faptul că banii UE nu vor duce niciodată la integrarea romilor în aceste condiții, poate fi privit și ca un stimulent pentru menținerea segregării. Faptul că situațiile de segregare nu au fost documentate în mod corespunzător în cadrul mecanismului de finanțare al UE în perioada anterioară nu înseamnă că ar trebui să trecem cu vederea această problemă.

Cazurile legate de locuințele protejate și segregarea rezidențială par de asemenea evidente, dar Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării sau Autoritatea de Management este cea care poate dezvolta o examinare adecvată. ENIL a depus o plângere legată de fondurile utilizate în următoarele exemple de locuințe protejate, la care CE a răspuns că fondurile pot fi utilizate pentru a construi case protejate, dar și răspunsul CE nu este încă în conformitate cu UNCRPD.
Cazurile de segregare rezidențială sunt complexe, discriminarea pare evidentă și este necesară găsirea de soluții de îmbunătățire.

Legătura dintre Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și Convenția Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap și cazurile descrise mai jos:

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene:

Art.1 Demnitatea umană – toate cazurile legate de segregarea în educație, dezinstituționalizarea și segregarea în locuințe pot fi direct legate de demnitatea umană
Art. 7 Respectul pentru viața privată și de familie – în cazul dezinstituționalizării (locuințe protejate) în România se construiesc de obicei 2-3 case în aceeași curte, cu aproximativ 30 de persoane care locuiesc împreună
Art. 17 Dreptul de proprietate – în cazul evacuărilor forțate (cazul 8) majoritatea romilor și-au pierdut bunurile dobândite
Art. 21 Nediscriminarea – toate cazurile reprezintă o formă de discriminare
Art. 25 Drepturile persoanelor vârstnice – cazurile legate de segregarea locativă și dezinstituționalizarea, în cazul în care sunt implicați vârstnici, pot fi considerate cu încălcarea prezentului articol
Art. 26 Integrarea persoanelor cu dizabilități – locuințele protejate nu sunt considerate o soluție viabilă pentru integrarea persoanelor cu dizabilități
Art. 34 (punctul 3) – Securitate socială și asistență socială (dreptul la asistență socială și sprijin pentru locuire) – segregarea locativă nu poate fi considerată că generează o "existență decentă"
41 – Dreptul la bună administrare (obligația administrației de a-și motiva deciziile) – în cazul segregării școlare și locative (sau evacuări) uneori motivele nu sunt în întregime justificate.

UNCRPD

Se consideră că locuințele protejate încalcă dreptul la viață independentă (art. 19).

EDUCAȚIE

Cazul 1. Segregarea școlară a elevilor romi la Școala Gimnazială Păltinoasa, județul Suceava, România

Context:
Segregarea copiilor romi de la Școala Gimnazială Păltinoasa a fost raportată de Centrul pentru Advocacy și Asociația pentru Drepturile Omului (CADO) în septembrie 2022. Plângerea a fost transmisă Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD). Acțiunile CADO s-au bazat pe următoarele puncte: "La momentul plângerii, Școala Gimnazială Păltinoasa avea trei structuri școlare, inclusiv una cu clase primare care deservește satul Țîmpoceni, care are populație majoritar romă, este dezavantajată economic și este izolată din punct de vedere al transportului, chiar și de satul Capul Codrului căruia îi aparține. Această structură școlară a fost mutată în anul școlar 2021-2022 în Structura Capul Codrului (școala centrală) în urma dezafectării și demolării clădirii care deservea școala (din cauza riscurilor ridicate pentru sănătatea și siguranța publică). Cei 44 de elevi romi au fost mutați în sala de sport a școlii, o clădire separată de școala principală unde învață majoritatea elevilor. Sala de sport este încălzită inadecvat în timpul iernii și nu are acces direct la instalațiile sanitare. Cei 44 de elevi (de la clasele pregătitoare până la clasa a 4-a) au fost organizați în două clase cu predare simultană. CADO a considerat această situație un act de segregare în educația elevilor romi pe criterii etnice și socio-economice".[39]

Constatările și decizia CNCD:

După pași specifici de verificare a informațiilor furnizate de CADO, membrii CNCD au confirmat că într-adevăr a avut loc un act de segregare școlară. În acest sens, președintele CNCD a declarat: "Problema este segregarea pe criterii etnice. Adică 99% dintre copiii romi din acel sat au fost mutați. Astfel, la 2 octombrie 2024, CNCD a decis amendarea Școlii Gimnaziale Păltinoasa, județul Suceava, cu o amendă de 5.000 de lei, și a Inspectoratului Școlar Județean Suceava cu o amendă de 3.000 de lei pentru segregarea a 44 de elevi de etnie romă."[40]

În ceea ce privește posibilitatea ca fondurile Uniunii Europene să fie utilizate în scopuri de segregare, Cătălina Olteanu, membră a Colegiului Direcției CNCD, a clarificat situația cu fondurile Planului Național de Redresare și Reziliență (PNRR): "La finalul anului școlar 2020-2021, școala din sat a fost demolată, iar o nouă clădire a fost planificată printr-un proiect PNRR. Școala principală a pus la dispoziție un microbuz școlar pentru a asigura transportul între satul Țîmpoceni și Școala Gimnazială Bogdan Vodă din Capu Codrului, care este dotată cu toată infrastructura necesară. Copiii romi și săraci din fosta Școală Primară Țîmpoceni au fost mutați la Școala Bogdan Vodă din Capu Codrului, dar într-o clădire separată, mai exact sala de sport. Toți elevii învață simultan într-o sală de clasă, o fostă sală de sport, cu unul sau doi profesori. Fără toalete sau alte facilități. Reprezentanții școlii au justificat segregarea afirmând că este o măsură temporară până la finalizarea noii clădiri".[41]

Opiniile reprezentanților instituționali:

Atât școala, cât și Inspectoratul Școlar Județean Suceava au negat acuzațiile: "Înțeleg că este amendă, dar nu am primit încă așa ceva la școală, dar vom contesta decizia", a spus directorul școlii, Mihăilă Mircea. Cezar Anuței, purtătorul de cuvânt al Inspectoratului Școlar Județean Suceava, a subliniat, de asemenea, că decizia a fost luată "de conducerea unității școlare, dar a negat acuzațiile".[42]

Foto - Google maps

Foto - Google maps

Punctul de vedere al CADO:

Deși CADO a salutat decizia CNCD, și-au exprimat și nemulțumirea față de procesul îndelungat de soluționare a plângerii, care a durat 2 ani, timp în care studenții au continuat să studieze într-un format segregat, cu efecte pe termen lung greu de măsurat. De asemenea, au criticat sancțiunea financiară impusă: "Considerăm că aceste sancțiuni nu țin cont de efectele pe termen lung ale legii segregării, care nu poate fi echivalată cu suma de 8.000 de lei. Aceste efecte includ stigmatizarea și victimizarea copiilor pe termen lung doar pentru că aparțin etniei rome, separarea de ceilalți copii, umilința de a fi plasați în sala de sport a școlii fără acces la toalete, încălcând astfel demnitatea lor, și riscul de performanță școlară redusă sau abandon școlar din cauza accesului limitat la educație de calitate. Asociația consideră că aceste sancțiuni nu sunt suficient de descurajante pentru că sunt insuficiente pentru a împiedica cele două părți să continue astfel de practici de segregare în viitor, mai ales că Inspectoratul Școlar Județean Suceava are cunoștință de situația segregării la această școală de cel puțin 8 ani, așa cum a fost raportat de CADO în 2016 și adus la cunoștința autorităților competente, inclusiv Inspectoratul Școlar Județean Suceava, care fusese deja sancționat de CNCD pentru alte două cazuri de segregare etnică în 2016 și 2024".[43]

[

Opinia Policy Center for Roma and Minorities:

Echipa Policy Center for Roma and Minorities a identificat proiecte finanțate de Uniunea Europeană care ar putea fi legate de segregarea studenților romi, așa cum s-a descris mai devreme. Două astfel de proiecte sunt prezentate pe scurt mai jos:

1. Proiectul "Dotarea instituțiilor de învățământ din comuna Păltinoasa, județul Suceava, cu echipamente specifice pentru gestionarea crizei sanitare cauzate de SARS-COV2", în baza Contractului de finanțare nr. 986/17.02.2022 încheiat cu Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene, în calitate de Autoritate de Management pentru Programul Operațional Infrastructură Mare. Proiectul este cofinanțat din Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR) REACT-EU prin Programul Operațional Infrastructură Mare 2014-2020. Perioada de implementare a proiectului este de 31 de luni, de la 17.02.2022 până la 31.05.2023. Obiectivele generale ale proiectului sunt: Limitarea răspândirii virusului și a efectelor extrem de severe ale acestuia asupra populației României prin asigurarea disponibilității echipamentelor de protecție medicală și asigurarea condițiilor sanitare și igienice minime necesare; sprijinirea atenuării efectelor cauzate de criză în contextul pandemiei de COVID-19 și al consecințelor sale sociale; Asigurarea unei capacități adecvate de gestionare a crizei sanitare prin reducerea riscului de răspândire a infecției cu SARS-COV-2 în sistemul public de învățământ preuniversitar. Beneficiarii proiectului sunt: populația școlară, cadrele didactice, cadrele didactice auxiliare și personalul nedidactic din unitatea administrativ-teritorială a comunei Păltinoasa, după cum urmează: Școala Gimnazială Păltinoasa: localitatea Păltinoasa, județul Suceava; Școala Gimnazială Capu Codrului: localitatea Capu Codrului, comuna Păltinoasa, județul Suceava; Școala Primară Țîmpoceni: localitatea Capu Codrului, satul Țîmpoceni, comuna Păltinoasa, județul Suceava. Valoarea totală a Contractului de Finanțare este de 481.841,48 lei, din care: Valoarea totală eligibilă inclusiv TVA (valoare eligibilă nerambursabilă din FEDR REACT-EU) - 458.991,48 lei. Valoare neeligibilă inclusiv TVA - 22.850,00 lei (vezi Comunicarea Project Start 1); (vezi Lista de proiecte 2, nr. 942, p. 79).

2. Proiectul "EduOut-Școala în afara sălii de clasă", cod MySMIS 154196, implementat de Inspectoratul Școlar Județean Suceava în calitate de Beneficiar, în parteneriat cu Școala Gimnazială "Dimitrie Păcurariu" Șcheia, Școala Gimnazială "Grigore Ghica Voievod" Suceava, Școala Gimnazială Păltinoasa și Asociația Centrul de Studii Sociale și Educație Civică Suceava. Scopul proiectului este de a reduce și preveni abandonul școlar timpuriu prin măsuri integrate de prevenție, respectiv participarea a 324 de elevi la programe de educație non-formală în aer liber și îmbunătățirea competențelor a 36 de cadre didactice/personal suport din cele trei instituții de învățământ din județul Suceava. Unul dintre obiectivele proiectului este: "Reducerea părăsirii timpurii a școlii prin măsuri integrate de prevenire și asigurarea egalității de șanse pentru elevii din grupurile vulnerabile, cu accent pe elevii romi și studenții din comunitățile rurale/defavorizate din punct de vedere socio-economic". Grupul țintă include și 80 de elevi de la Școala Gimnazială Păltinoasa. Proiectul s-a desfășurat pe o perioadă de 14 luni, începând cu 27 ianuarie 2023. Are un buget de 1.731.088,41 lei și a fost cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 – 2020. Acest proiect a fost inițiat la începutul anului 2023, înainte de decizia CNCD privind segregarea școlară la Școala Păltinoasa.

În perioada în care CADO a depus plângerea și CNCD evalua școala în cauză, au fost implementate cel puțin două proiecte care vizau asigurarea dreptului la sănătate și educație. Cu toate acestea, chiar dacă nu pare a fi o legătură directă a acestor proiecte cu segregarea copiilor romi, atunci când se face referire la obiectivul proiectului de reducere a părăsirii timpurii a școlii în rândul elevilor romi, aceasta nu poate fi realizată prin segregarea lor, situație confirmată atât de CNCD, cât și de CADO.

Cazul 2: Segregarea școlară a elevilor romi la Școala Gimnazială "Luca Solomon", Vaideeni, județul Vâlcea

Context:

Pe 16 februarie 2023, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD) a inițiat o anchetă privind o posibilă încălcare a dreptului la educație pentru elevii romi ca urmare a creării și funcționării unor clase separate la nivelul gimnaziului, formate din elevi romi de la școala primară din cartierul Roma, Cătun Atârnați, județul Vâlcea.

Constatările și decizia CNCD:

Cătălina Olteanu, membră a Consiliului de Administrație al CNCD, a explicat următoarele: "(...) Comuna Vaideeni are mai multe sate, inclusiv un cartier, Atârnați, care este format în întregime din romi. Cu toate acestea, acest cartier seamănă mai mult cu un cartier din Vaideeni, deoarece nu există ca unitate administrativă teritorială (UAT), deoarece aceasta este definiția unui cartier. În acest raion, există o școală primară, Școala Primară Atârnați, unde elevii învață din clasa pregătitoare până în clasa a patra într-un sistem simultan. Când merg în clasa a V-a, sunt plasați într-o clasă separată, adică clasa 5A este formată doar din copii din Vaideeni, adică copii români din centrul comunei, în timp ce clasa 5B este formată în întregime din copii din acest cartier, proveniți de la Școala Primară Atârnați, 15 elevi, dintre care 8 sunt din clasa a IV-a și 7 sunt repetenți. Același sistem se aplică și celorlalte clase, unde toți copiii din Vaideeni sunt plasați într-o clasă, iar ceilalți din diferite părți ale comunei într-o clasă "B". Anul acesta, în clasa a 8-a, clasa a 8-a este formată din copii din Vaideeni, iar clasa a 8-a este formată din elevi din Vaideeni și din alte sate, pentru că niciun copil din Atârnați nu ajunge în această etapă, deoarece a renunțat la școală. Noi (CNCD) am cerut clarificări, iar școala a recunoscut oarecum că aceasta nu este o practică sănătoasă și incluzivă și așteptăm ca școala să regândească sistemul."[44]

Prin decizia CNCD din 30 august 2023, Școala Gimnazială din Vaideeni, județul Vâlcea, a fost amendată pentru segregare după ce a împărțit elevii în clase în funcție de etnie și locul de reședință. Amenda, în valoare de 2.000 de lei, a fost aplicată pentru "acțiunea Școlii Gimnaziale Luca Solomon din Vaideeni, județul Vâlcea, de a crea clase separate în funcție de etnie și locul de reședință", ceea ce constituie discriminare indirectă în temeiul art. 2, alin.3, art.2, alin.4, coroborat cu art.11.1 din ordonanță. Consiliul Director al CNCD a decis să recomande școlii "să respecte Ordinul nr. 6134/2016 privind interzicerea segregării școlare în instituțiile de învățământ preuniversitar" și a acordat o "perioadă de monitorizare de 6 luni pentru remedierea situației de discriminare".[45]

Opinia Policy Center for Roma and Minorities:

Echipa Policy Center for Roma and Minorities a identificat un proiect finanțat din fonduri europene care ar putea fi legat de segregarea studenților romi.

Proiect: "Reducerea abandonului școlar la Școala Gimnazială Luca Solomon", cod PNRAS F-PNRAS-1-2022-2191.[46] Școala Gimnazială Luca Solomon, în calitate de beneficiar, desfășoară activități de remediere în perioada septembrie 2022 – august 2025. Scopul proiectului este de a preveni abandonul școlar și de a reduce părăsirea timpurie a școlii în rândul elevilor. Grupul țintă este format din elevii din această școală, rezultatele așteptate fiind o îmbunătățire a rezultatelor academice, a atitudinilor și a deschiderii față de școală în general. Proiectul este finanțat de Programul Național de Reducere a Abandonului Școlar (PNRAS), în cadrul Planului Național de Redresare și Reziliență (PNRR), prin Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene. Are un buget total de 900.226 lei.

Acest proiect a fost lansat cu trei luni înainte ca CNCD să inițieze investigația privind segregarea școlară a copiilor romi. *Având în vedere că un proiect de reducere a abandonului școlar și a părăsirii timpurii a școlii a fost implementat în același timp cu o investigație CNCD pentru segregare, putem concluziona că școlile și autoritățile publice au o înțelegere limitată a fenomenului segregării.* Acesta este motivul pentru care este nevoie de o mai bună documentare a unor astfel de cazuri. Salutăm concluziile CNCD, potrivit cărora măsurile implementate de școala din Vaideeni au avut "ca consecințe accesul inegal al copiilor la educație de calitate, încălcarea exercitării dreptului la educație în condiții de egalitate, precum și a demnității umane" (vezi Hotărârea CNCD, Școala Vaideeni).

Foto - Google maps

Cazul 3. Segregarea școlară a elevilor romi la Școala Gimnazială Dăgâța, județul Iași

Context:

În data de 21 octombrie 2019, Asociația Partidului Romilor "Pro-Europa" – Filiala Județeană Iași a raportat CNCD, deoarece pe 9 septembrie 2019, elevii romi din satul Zece Prăjini au fost discriminați prin plasarea tuturor celor nouă elevi din clasa a V-a într-o singură clasă la Școala Gimnazială Dăgâța, deși politicile antisegregare recomandă amestecarea elevilor din ambele etnii, română și romă. În concluziile prezentate CNCD, Asociația constată: "(...) Un element care atestă practica segregaționistă a conducerii Școlii Dăgâța, în complicitate cu Inspectoratul Școlar Județean Iași (ISJ Iași), este faptul că, la nivel școlar, segregarea etnică este prezentă și în clasele de clasa a VII-a. Astfel, în clasa a 7-a sunt 28 de elevi majoritari, în timp ce în clasa a 7-a B sunt 17 elevi, dintre care 5 sunt romi. Conducerea școlii susține că, la începutul anului școlar 2019-2020, un total de 9 elevi au fost plasați în clasa a 5-a B în funcție de preferințele părinților, dar petiționarul suspectează că cererea colectivă semnată de părinți în acest sens a fost scrisă după acțiunile petiționarului. Un alt argument considerat relevant de către petiționar este CD-ul furnizat CNCD, care, atunci când este corelat cu Nota Directorului școlii din 23 octombrie 2019, arată în mod clar manipularea părinților și că nu a existat nicio consultare cu aceștia cu privire la distribuția claselor sau informații despre termenul "segregare școlară" înainte de începerea anului școlar. În plus, legislația nu include excepții privind consultarea părinților pentru a justifica segregarea" (a se vedea Hotărârea CNCD).

Decizia CNCD:

În baza acțiunilor întreprinse de membrii CNCD, în data de 20 iulie 2020, s-a decis că "sunt prezente elementele constitutive ale actului de discriminare, în conformitate cu art. 2 alin. 1, art. 2 alin. (4), art. 11 alin. 1 și art. 15 din O.G. 137/2000, iar pârâtul va fi amendat cu 2.000 de lei, iar Inspectoratul Școlar Județean Iași va fi amendat cu 4.000 de lei. În plus, pârâtul este obligat să ia măsurile necesare pentru a se asigura că școala are și implementează un plan eficient de desegregare".[47]
[

Punctul de vedere al Asociației Partidului Romilor Pro Europa – Filiala Județeană Iași:

E.M., președintele Asociației Partidului Romilor Pro Europa – Filiala Județeană Iași, afirmă că cazul de la Dăgâța nu este unul izolat, deoarece segregarea studenților romi există și la nivel de oraș: "(...) Ascundem problema și nu vom rezolva nimic. Susțin tot ceea ce spun și nimic nu mă va împiedica să dovedesc că am dreptate. Aceste lucruri trebuie să înceteze. Vom arăta că segregarea există în județul Iași și vom cere demiterea inspectorului general".[49]

Punctul de vedere al Inspectoratului Școlar Județean Iași:

"În ceea ce privește presupusul caz de segregare școlară de la Școala Profesională Dăgâța, subliniem că Inspectoratul Școlar Județean Iași și-a manifestat constant interesul față de problemele elevilor romi, urmărind să asigure șanse egale pentru o educație de calitate pentru toți copiii, fără nicio discriminare. Menționăm și că o delegație a Ministerului Educației Naționale a vizitat județul Iași în octombrie 2019 și a verificat problemele ridicate de Asociația Partidului Romilor PRO EUROPA la CNCD. Raportul Ministerului indică faptul că decizia conducerii școlii de a organiza grupurile de elevi a fost luată pe principiul luării deciziilor bazate pe dialog și consultare și, în același timp, s-a bazat pe urmărirea interesului superior al copilului. Acest lucru s-a făcut la Școala Profesională Dăgâța. În conformitate cu prevederile art. 20 din Ordonanța nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare și Legea nr. 554/2004 privind contenciosul administrativ, la primirea deciziei oficiale CNCD, ISJ Iași intenționează să conteste decizia pronunțată de Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării în termenul legal."[48]

Opinia Policy Center for Roma and Minorities:

Mai multe acțiuni/proiecte derulate la nivelul Inspectoratului Școlar Județean Iași, precum și la Școala Profesională Dăgâța, demonstrează utilizarea fondurilor europene în perioada în care a avut loc segregarea descrisă mai sus:

Proiectul 1. În perioada 2018-2021, Inspectoratul Școlar Județean Iași a fost partener în proiectul "Curriculum relevant, educație deschisă pentru toți" – CRED, Cod SMIS 2014+: 118327, beneficiar: Ministerul Educației Naționale. Scopul proiectului a fost de a preveni părăsirea timpurie a școlii.[50]

Proiectul 2. În perioada 2018-2021, Inspectoratul Școlar Județean Iași a fost beneficiar, alături de partenerii săi, Asociația HoltIS și Fundația COTE, în cadrul proiectului "Școli prietenoase în comunități implicate", Cod SMIS 106616. Obiectivul general al proiectului a fost de a reduce și preveni abandonul școlar timpuriu și de a promova accesul egal la învățământul preșcolar, primar și secundar de calitate, inclusiv parcursuri de învățare formale, non-formale și informale pentru reintegrarea în educație și formare.[51]

Reducerea abandonului școlar timpuriu și promovarea accesului la educație de calitate nu pot fi realizate într-un mod durabil prin încurajarea segregării în același timp.

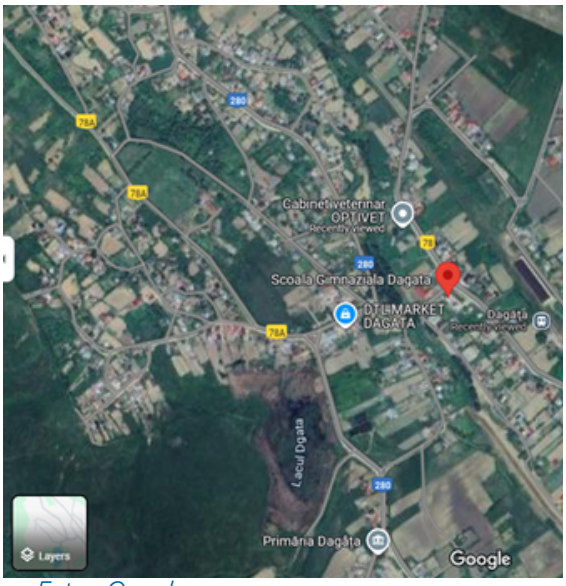

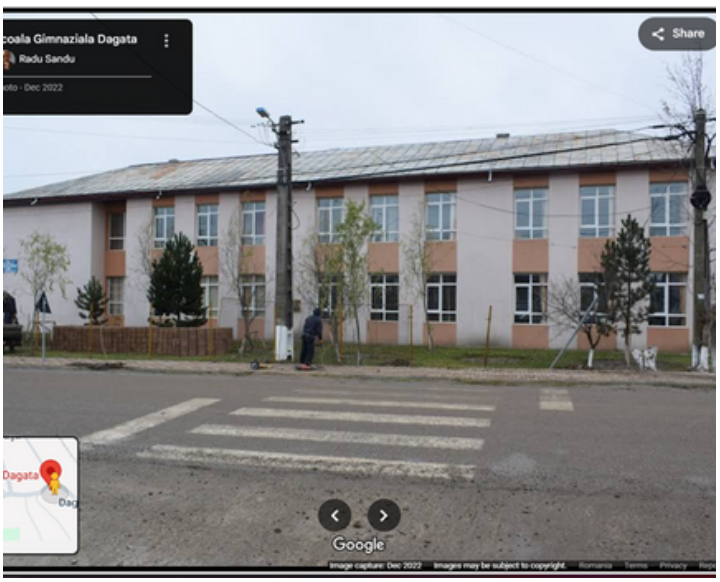

Foto - Google maps

Cazul 4. Segregarea școlară a elevilor de la Școala Gimnazială "Titu Maiorescu" din Iași, Școala Gimnazială "Ion Neculce" din Iași, Inspectoratul Școlar Județean Iași

Context:

Situația din instituțiile de învățământ implicate în acest caz, privind posibilul act de segregare, a fost semnalată de Asociația Partidului Romilor PRO EUROPA – Filiala Județeană Iași. Asociația a depus o petiție la Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD) pe 30 mai 2019. Potrivit petiționarilor, "un număr de 122 de elevi romi, deși înscriși la Școala Titu Maiorescu din Iași – o școală elitistă pe care părinții își permit să o plătească după școală, dar nu are suficient spațiu – au fost transferați la Școala Gimnazială Ion Neculce din Iași. Această școală este cunoscută pentru că se află în partea de jos a clasamentului în comparație cu alte instituții de învățământ. Studenții aparțin unui cartier din Iași unde populația romă constituie 41%, iar sursele lor de venit provin din alocații și ajutoare sociale. De asemenea, s-a raportat că în cadrul grupurilor de elevi de la Școala Gimnazială Ion Neculce se află atât elevi romi, cât și elevi cu cerințe educaționale speciale, grupuri care sunt subfinanțate în comparație cu Școala vecină Titu Maiorescu. Petiționarul a subliniat, de asemenea, că Școala Ion Neculce a avut un număr redus de elevi în fiecare grupă pentru a preveni amestecarea elevilor romi și săraci cu cei de la școala vecină și pentru a ține elevii romi izolați de ceilalți. Asociația a susținut că, pentru a menține izolarea elevilor romi, Școlii Gimnaziale Ion Neculce i s-a alocat și o grădiniță la celălalt capăt al orașului. Cu privire la acest ultim aspect, petiționarul a declarat că Inspectoratul Școlar Județean Iași (ISJ Iași) este cel mai responsabil, deoarece a gestionat greșit distribuția elevilor în raioanele școlare din Iași."[52]

Puncte de vedere și Decizia CNCD:

Întrucât petiționarul și-a retras plângerea, CNCD a închis cazul. Cu toate acestea, au existat opinii publice din partea reprezentanților instituțiilor, cum ar fi Csaba Asztalos, care a spus: "Trebuie să discutăm cum am ajuns la un punct în care 80% dintre studenți sunt de etnie romă. Nu pot justifica aceste lucruri spunând că avem pauze diferite, deoarece acest lucru ar duce la prezumția de discriminare. Cum au fost mutate aceste clase? Ne certăm ca și cum hoțul ar fi întâlnit primăvara. Cum se face că, acolo unde am un set de clase, toți copiii se întâmplă să aibă probleme sociale sau să provină dintr-o anumită clasă sau școală?"[53]

Puncte de vedere din partea reprezentanților instituțiilor de învățământ:

Inspectorul școlar pentru management instituțional din cadrul ISJ Iași, Cristinel Iordăchioaia, a menționat: "Nu am simțit că în județul Iași problema segregării sau a romilor este atât de gravă cum am aflat astăzi în prima fază a dezbaterii. Întotdeauna, de bună voie sau nu, am colaborat cu toți directorii de școli din școlile în care învață elevii romi. Am tratat problemele romilor cu maximă urgență și am avut o bună colaborare cu doamna Motaș, fostul inspector pentru probleme rome din cadrul ISJ Iași, precum și cu domnul Viorel Motaș. Mi-a mărturisit, în calitate de coleg, la începutul acestui an, că există o problemă mai gravă legată de segregarea studenților romi din județul Iași. Am discutat, am încercat să identificăm cauzele și cum ar putea fi diminuate. Am avut puncte de vedere diferite, dar sunt convins că Inspectoratul Școlar Județean, și vreau să credeți și voi acest lucru, va face tot posibilul pentru a reduce și chiar eradica această problemă a segregării."[54]

Opinia Policy Center for Roma and Minorities:

Echipa Policy Center for Roma and Minorities a identificat unul dintre proiectele finanțate din fonduri europene.
Proiectul "Școala DA", beneficiar Asociația Salvați Copiii Iași și parteneri: Școala Gimnazială Ion Neculce Iași, Direcția Creșe Iași, Municipiul Iași, Școala Gimnazială Alexandru Vlahuță Iași și Colegiul Pedagogic Vasile Lupu Iași. Obiectivul proiectului a fost "Creșterea accesului la educație și incluziune socială pentru 430 de copii, dintre care 105 sunt de etnie romă și 60 sunt din mediul rural, prin furnizarea unui pachet integrat de servicii psiho-social-educaționale și dezvoltarea competențelor profesionale în rândul a 240 de profesori". Proiectul a fost lansat cu peste 12 luni înainte ca Asociația Partidului Romilor PRO EUROPA să depună plângerea. Astfel, în perioada în care copiii romi ar fi trebuit să beneficieze de activitățile legate de obiectivele proiectului, aceștia au fost segregați la Școala Gimnazială Ion Neculce. Bugetul total al proiectului a fost de 3.584.503,88 lei (din care contribuția Uniunii Europene a fost de 3.566.145,72 lei). Perioada de implementare a proiectului a fost de 36 de luni (22 mai 2018 – 21 mai 2021). Potrivit acestuia, Școala Gimnazială Ion Neculce, în calitate de partener de proiect, a fost responsabilă de prevenirea abandonului școlar și de asigurarea accesului la servicii educaționale.[55]
La fel ca în celelalte cazuri, este necesară o anchetă mai aprofundată dacă și cum segregarea școlară a fost legată de prevenirea abandonului școlar și asigurarea serviciilor educaționale.

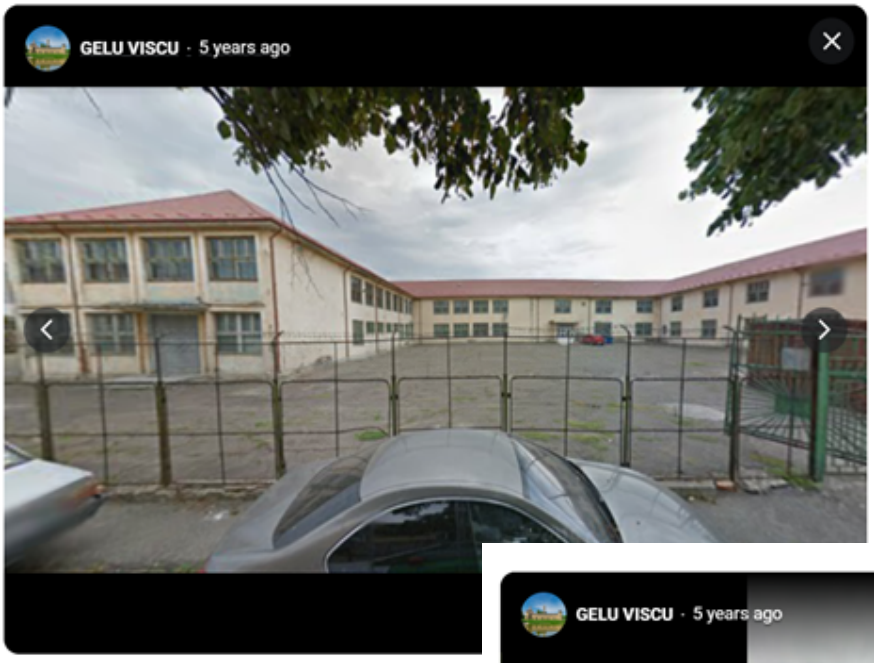

Foto - Google maps

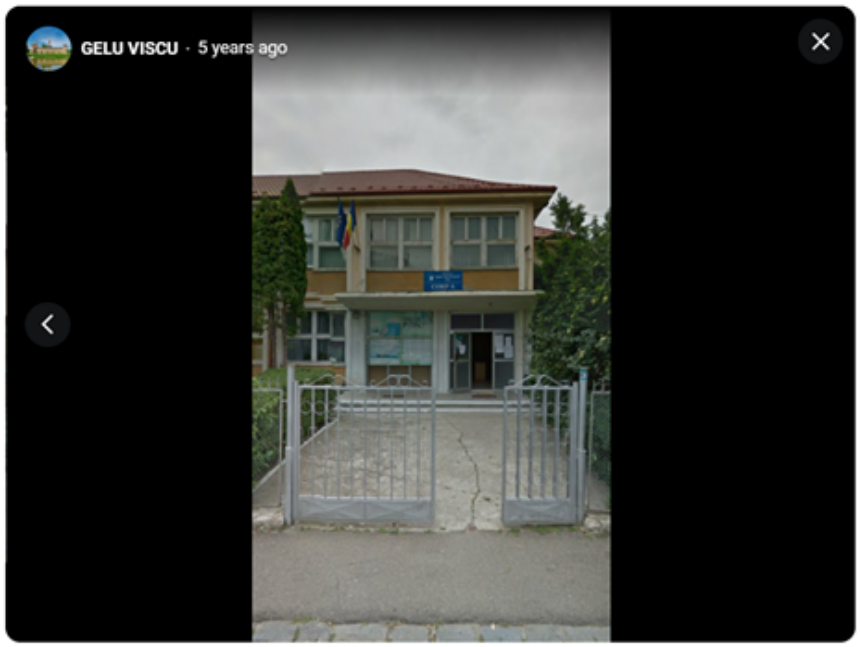

Foto - Google maps

DEZINSTITUȚIONALIZARE

Toate cazurile prezentate aici au fost, de asemenea, semnalate de CRJ (Centrul pentru Resurse Juridice) ca posibilă utilizare abuzivă a fondurilor UE.[56]

Cazul 5 Construcție de locuințe protejate în Periam (județul Timiș)[57]

Numele proiectului/Obiectiv: Construirea a 3 locuințe protejate și reabilitarea unui centru de zi.

Grup țintă: 30 de persoane cu dizabilități

Beneficiar: Direcția pentru protecția copilului din județul Timiș și județul Timiș

Costuri totale: 5.834.858,01 lei (din care contribuția UE este de 3.017.274,34 lei)

Fonduri: FEDR (Obiectivul specific 8.3 "Dezvoltarea infrastructurii sociale și de sănătate"), bugetul național și bugetul județean

Perioada: 2019-2021 (proiectul nu s-a încheiat, casele sunt gata la exterior, dar încă arată ca un șantier de lucru fără gard; se așteaptă să fie gata în curând)

Încălcarea drepturilor omului:

Locuințele protejate nu sunt în conformitate cu art. 19 din UNCRPD (dreptul la viață independentă).

După cum se menționează în raport, CE a transmis Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene o notă clară în care spune că banii nu pot fi folosiți pentru locuințe protejate, dar aceste case au fost construite cu bani FEDR, gestionați de un alt minister (Ministerul Dezvoltării Regionale).

Există o nuanță de segregare – deși nu sunt izolate, casele sunt construite la marginea unei localități mici, chiar peste drum există o instituție rezidențială cu 50 de persoane cu dizabilități înăuntru; este clar că vor avea aproape 100 de persoane cu dizabilități concentrate într-o zonă mică de la marginea Periamului. Când va începe să funcționeze, probabil că va reproduce sistemul instituțional la o scară mai mică.

Locuinte protejate - Alina Ursoi

Locuinte protejate - Alina Ursoi

Locuinte protejate - Alina Ursoi

Cazul 6 Construcție de locuințe protejate în Lugoj (județul Timiș)[58]

Obiectiv: Construirea a 2 locuințe protejate și reabilitarea unui centru de zi

Grup țintă: 20 de copii cu dizabilități dintr-o instituție psihiatrică care va fi închisă

Beneficiar: Direcția pentru protecția copilului din județul Timiș și județul Timiș

Costuri totale: 12.693.966,56 lei din care 3.849.480,01 lei bani UE (FEDR)

Fonduri: FEDR, axa prioritară 8, investiții prioritare 8.1

Perioada: 2019-2024

Încălcarea drepturilor omului:

Locuințele protejate nu sunt în conformitate cu art. 19 din UNCRPD (dreptul la viață independentă). După cum se menționează în raport, CE a transmis Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene o notă clară în care spune că banii nu pot fi folosiți pentru locuințe protejate, dar aceste case au fost construite cu bani FEDR, gestionați de un alt minister (Ministerul Dezvoltării Regionale).

Există o nuanță de segregare – casele sunt situate dincolo de centura orașului.

Când va începe să funcționeze, probabil că va reproduce sistemul instituțional la o scară mai mică.

Foto: Ziarul Banatul azi[59]

Cazul 7
Locuințe protejate în Smardan (județul Tulcea)[60]

Obiectiv: Servicii sociale integrate prin construirea a 3 locuințe protejate și reabilitarea unei clădiri transformate în Centru de Zi.[61]

Grup țintă: maximum 26 de persoane cu dizabilități

Beneficiar: Departamentul pentru Protecția Copilului din județul Tulcea

Costuri totale: 3.447.255,84 lei din care 3.124.486,04 lei bani UE (FEDR)

Fonduri: FEDR, axa prioritară 8, investiții prioritare 8.3.

Perioada: 2017-2024

Încălcarea drepturilor omului:[62]

Locuințele protejate nu sunt în conformitate cu art. 19 din UNCRPD (dreptul la viață independentă).

După cum se menționează în raport, CE a transmis Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene o notă clară în care spune că banii nu pot fi folosiți pentru locuințe protejate, dar aceste case au fost construite cu bani FEDR, gestionați de un alt minister (Ministerul Dezvoltării Regionale).

Când va începe să funcționeze, probabil că va reproduce sistemul instituțional la o scară mai mică

Foto - Google maps

LOCUIRE

Cazul 8 Arad – proiect evacuare silită si regenerare urbană

Arad este un municipiu de nivel II în partea de vest a României, o reședință de județ și un important centru multicultural cu o populație de aproximativ 145000 de locuitori. Ca în multe alte locuri din Transilvania, romii locali tind să evite să-și declare etnia, cei mai mulți dintre ei declarându-se maghiari, chiar dacă nu vorbesc limba. Mulți își au originile în județele din apropiere, de unde au plecat din cauza lipsei de oportunități economice.

O anumită comunitate s-a înființat în Arad încă de la începutul anilor 2000 pe străzile Mărului și Săbinelor, la periferia vestică a orașului, chiar la marginea râului Mureș. Străzile nu aveau utilități publice, dar cele 84 de familii și-au construit case mici, în mare parte din zidărie, dar și din alte materiale reciclate. Episodul principal pe care ne concentrăm este o evacuare forțată care a avut loc în urmă cu aproape doi ani în condiții neclare din punct de vedere juridic (într-un sezon rece, fără o ordonanță emisă de un tribunal) și folosind metode care pun viața în pericol. După mai multe vizite ale unui consilier primar, care i-a informat despre construcția unui nou parc și a promis că casele nu vor fi demolate, întreaga comunitate a fost alungată în scurt timp, iar casele lor au fost demolate fără posibilitatea de a-și recupera bunurile. Unele case au fost demolate în timp ce proprietarii lor lucrau. Temeiul juridic al acțiunii a fost statutul informal al proprietăților; Terenul aparține municipalității și niciuna dintre case nu avea autorizație legală de construcție. Mai mult, locuitorii aveau doar cărți de identitate temporare, deci nu aveau dreptul să primească sprijin din partea municipalității.

O parte a comunității a părăsit orașul, o parte a fost relocată în locuințe sociale și o parte este împrăștiată prin oraș, inclusiv persoane care dorm pe stradă. Unele familii au fost mutate pe strada Târfăfului, oficial zonă de locuințe sociale, dar locuită aproape în întregime de romi, ceea ce îi conferă un caracter de ghetou. În apropierea câtorva blocuri cu apartamente supraaglomerate există și multe case informale pentru romi și am constatat că există un plan aproape complet de a ocupa întregul teren cu case sociale, ceea ce implică demolări și relocări viitoare.

Proiectul parcului este intitulat: "Revitalizarea Zonei Strada Mărului și Amenajarea ca Zonă de Agrement" - Cod SMIS 127360, și are ca scop revitalizarea zonei Marului care este "nefolosită și abandonată". Este finanțat de UE prin FEDR, în cadrul REGIO-POR 2014-2020, axa 4.2, are o valoare totală de 5,5 mil. euro, din care 3,8 mil. sunt bani europeni. În timpul discuției cu liderul de proiect, ea a susținut că nu există nicio legătură între evacuări și proiectul parcului, dar la vizita la fața locului am găsit un buldozer care încă îndepărta resturile de locuințe de pe strada Sabinelor și o familie a cărei casă a fost demolată pentru fier vechi.

Deși legătura dintre evacuarea brutală și revitalizare nu este recunoscută de municipalitate, procesul de renovare poate fi urmărit cu ușurință prin poveștile persoanelor afectate și prin munca activiștilor locali.

Proiecte anterioare
'Construire Centru Multifuncţional pentru Persoane din Zone Urbane Marginalizate - Zona Tarafului" - Cod SMIS 128370 - mai 2020.
”Construire Centru Multifuncțional pentru Persoane din Zone Urbane Marginalizate: Zona Șezătorii-Pădurii” Cod SMIS 128371.

Acesta este un cartier cu densitate ridicată, cu unele probleme vizibile de sărăcie avansată și, potrivit lui Marian, cu probleme de criminalitate (droguri, trafic). Este cel mai mare cartier semi-formal de romi din Arad, jumătate din străzi nu sunt asfaltate, starea actuală este cea a unui ghetou în care există un mex de sărăcie și bogăție foarte recentă.

Interviuri

M. B. – ONG pentru drepturile romilor
El a documentat evacuarea, a încercat să avertizeze oamenii despre amenințarea iminentă, dar aceștia nu au ascultat. El oferă în continuare ajutor celor mai defavorizați. El este un susținător puternic al abordării de sus în jos, crede că nivelul UE ar trebui să controleze acest tip de probleme.

S. C. – arhitect șef
Susține că totul s-a întâmplat înainte de mandatul său, deși de fapt a semnat ordinele de evacuare. El subliniază lipsa de cooperare între departamentele orașului. El dezvăluie planurile de a construi un cartier mare de locuințe sociale pe strada Tarafului, ceea ce va duce la demolarea unui număr mare de case de romi.

F. V. - arhitect șef
Consiliul Județean nu are atribuții în ceea ce privește locuințele, dar ar trebui să centralizeze și să includă în documentele de urbanism informațiile furnizate de autoritățile locale despre locuințele informale. Solicitarea lor de date, conform Legii 151/2019, nu a dat niciun rezultat, nu există așezări informale în județ. El nu poate forța autoritățile locale să raporteze, dar este pe deplin conștient de dimensiunea și răspândirea problemei.

R. C. – manager de proiect
Potrivit ei, comunitatea era ilegală și condițiile erau mizerabile, așa că oamenii care sunt găzduiți acum în cartierul social segregat trăiesc în condiții mult mai bune. Nu admite nicio legătură între evacuări și proiect.

R. S. – expert minoritar, Prefectura
O scurtă discuție la telefon în care susține că pe strada Mărului a existat un proiect de legalizare a așezărilor informale și că oamenii au intrat în posesia pământului. Ce vrea să spună e că la nivel de județ, romii nu au probleme de locuințe, toți locuiesc în legalitate și toate casele lor sunt conectate la utilități.

Cartier de romi la periferie -Catalin Berescu

Locuinte sociale noi pentru romi -Catalin Berescu

Cartier de romi la periferie -Catalin Berescu

Cazul 9 Slobozia – locuințe sociale segregate în containere

Obiectiv: Construirea complexului social "Bora" (împreună cu o cantină socială și renovarea drumurilor)

Beneficiar: Municipiul Slobozia

Costuri: 18.621.708,97 lei, din care municipalitatea a contribuit cu 2% (322.911,94 lei)

Fonduri: fonduri FEDR în cadrul mecanismului DLRC

Perioada: 2022-2024

Slobozia este un orășel de aproximativ 40000 de locuitori situat la 130 km de București și este capitala unui județ agricol cu același nume. Găzduiește o populație semnificativă de romi împărțită în mai multe subgrupuri. În urma creșterii economice a PIB-ului României, care a dus la clasificarea țării ca "economie dezvoltată", toate marile orașe și unele dintre cele secundare sunt angajate într-un proces mai puternic de reînnoire urbană. Acest lucru duce adesea la renovări, majoritatea victimelor fiind persoane rome și uneori comunități întregi. Tot aici, aproximativ 40 de familii au fost evacuate din centrul orașului și mutate temporar într-o clădire de cămin care aparține școlii pentru copii cu nevoi speciale.

Autoritățile locale sunt într-un stadiu avansat de construcție de noi locuințe sociale pentru acest grup și o fac în cadrul unui program european dedicat dezvoltării comunitare. Programul este creat după regulile DLRC, cu mai multe părți interesate locale și non-locale implicate și condus de o persoană de origine romă.

Cu toate acestea, atât locația caselor, cât și soluția funcțională sunt o problemă. În primul rând, orașul este relativ mic, dar are suburbii care au o densitate foarte scăzută și sunt răspândite pe teritoriu. Fostul sat Bora este situat peste râu, separat și de un drum național cu trafic intens.

Terenul a fost folosit anterior ca zonă de depozitare a materialelor de construcții, nu este clar dacă a fost decontaminat, iar în vecinătate există o fermă de păsări situată la distanța minimă legală. Mai mult, complexul este situat chiar la marginea orașului și a cartierului Bora, ceea ce înseamnă că se află în cel mai îndepărtat punct posibil de orice serviciu public. Pentru a atenua acest lucru, municipalitatea are alte două proiecte sociale, tot folosind bani europeni, unul aproape finalizat, al doilea finalizat, primul fiind o cantină pentru persoane vulnerabile, al doilea un loc de joacă. Partea de capăt a Borei este locuită de ursari romi, care vor fi și beneficiarii cantinei, prin urmare nu trebuie să se deplaseze în centrul orașului pentru acest serviciu. Aceasta echivalează cu segregarea etno-rasială și de clasă.

În al doilea rând, casele sunt construite din containere de șantier naval. Deși foarte acceptate astăzi ca metodă de construcții temporare și certificate de diferite standarde, casele nu îndeplinesc cerințele minime de izolare termică, izolare fonică, echipamente de suprafață și sanitare. Locuința pe termen lung în aceste condiții împiedică posibilitatea oricărui fel de dezvoltare socială și economică și va afecta în primul rând copiii. Infrastructura este în construcție și pare să poată susține formarea unui grup de case care are o densitate relativ scăzută și o cantitate decentă de spațiu comun, dar locul este încă în construcție și nu am putut consulta documentația de proiectare.

Locuinte din containere pentru romi - Catalin Berescu

Locuinte din containere pentru romi - Catalin Berescu

Cazul 10 Locuințe segregate în Sfântu Gheorghe

Obiectiv: Construirea de locuințe segregate în comunitatea Orko, Sfântu Gheorghe.[63]

Grup țintă: 100 de persoane în 50 de case sociale

Beneficiar: Municipiul Sfântu Gheorghe

Costuri totale: 3.000.000 Euro din care 736.388,49 Euro contribuția municipalității

Fonduri: FEDR în cadrul mecanismului DLRC

Perioada: 2017-2022

Încălcarea drepturilor omului:

Noile case se aflau exact în interiorul comunității rome segregate din Orko, ceea ce echivalează cu întărirea segregării.

Din cauza întârzierilor mari în program, s-a construit doar fundația pentru câteva case, dar intenția este de a termina construcția caselor în noua perioadă de programare a DLRC. Totuși, există intenția de a continua să construim aceste case.

Locuinte pentru romi in cartier segregat - Florin Botonogu

Locuinte pentru romi in cartier segregat - Florin Botonogu

Gradinita pentru romi in cartier segregat - Florin Botonogu

ANNEX 1 RĂSPUNSURI LA CHESTIONARE ȘI INTERVIURI

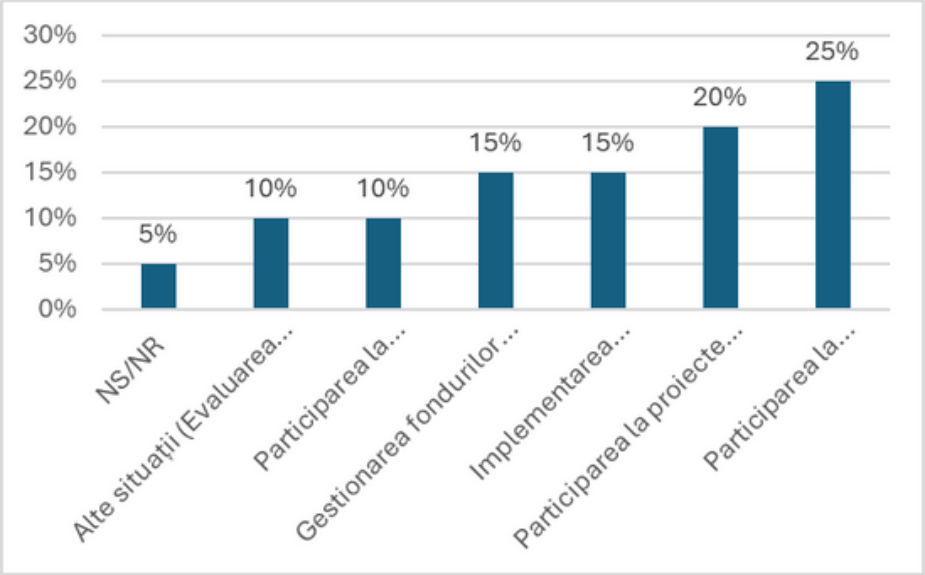

Un sfert dintre respondenți (25%) afirmă că, în ceea ce privește activitățile finanțate din fonduri europene, au participat la monitorizarea fondurilor UE, în timp ce cu 5 puncte procentuale mai puține (20%) au participat în calitate de parteneri la proiecte susținute din fonduri UE. Într-un procent egal, 15%, aceștia au fost implicați în implementarea proiectelor sprijinite din fonduri UE în calitate de principal solicitant și în gestionarea fondurilor UE, inclusiv programarea, apelurile de propuneri și selecția operațiunilor. Mai puțini (10%) au participat la monitorizarea externă și, în aceeași măsură, au specificat în categoria "Alte situații" că au efectuat evaluări ale programelor operaționale. Doar 5% dintre respondenți nu au oferit un răspuns.

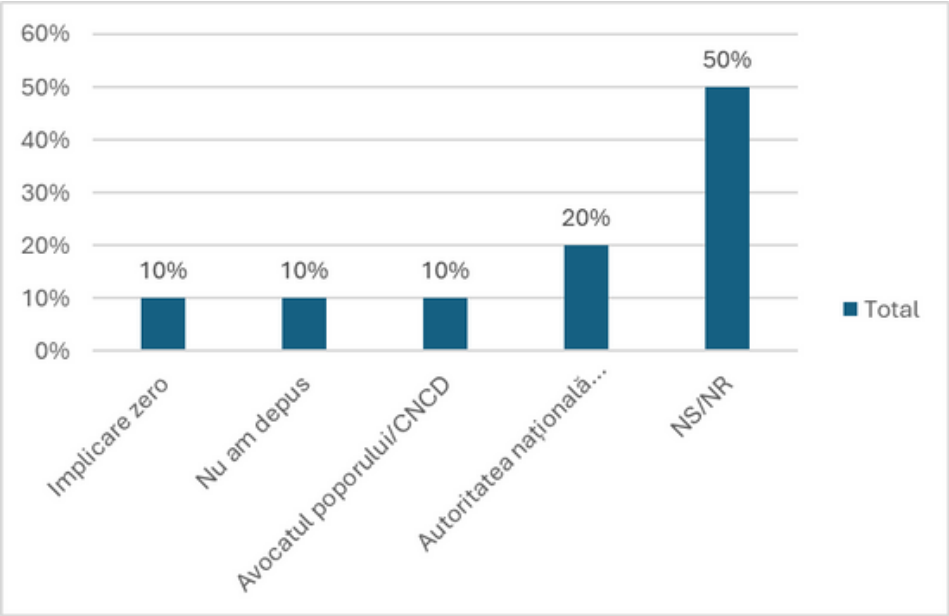

În ceea ce privește gestionarea plângerilor, se observă că 20% dintre respondenți consideră pozitiv implicarea Autorității Naționale (autoritatea de management), în timp ce doar 10% percep Avocatul Poporului ca fiind implicat în această activitate. Este de remarcat faptul că răspunsurile "Nu am depus plângere" și "Zero implicare din partea autorităților publice" se află în aceeași poziție (10%). Jumătate dintre respondenți nu au știut sau au refuzat să răspundă la această întrebare (50%).

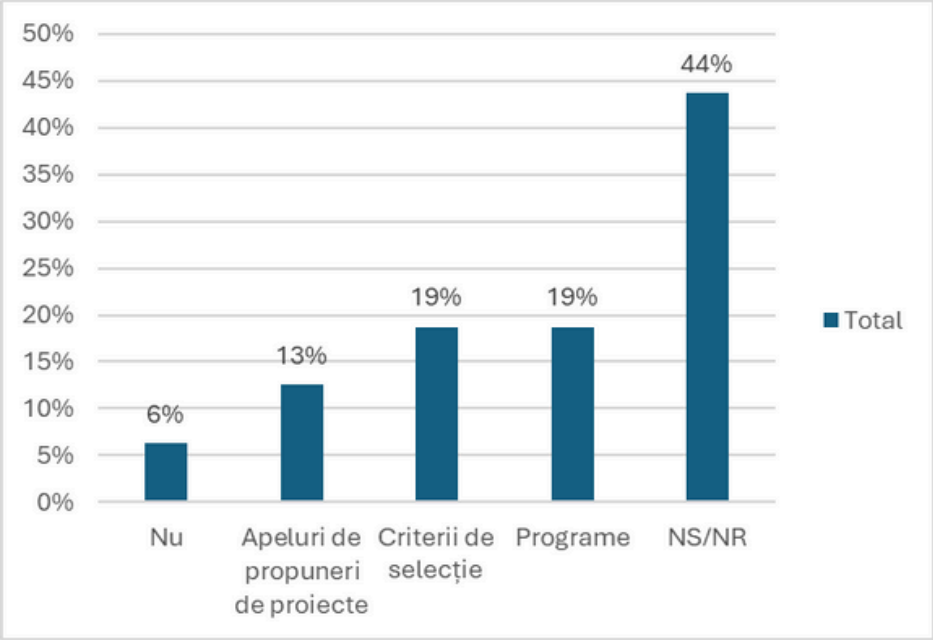

În ceea ce privește măsurile de protecție care vizează prevenirea încălcărilor drepturilor fundamentale în perioada 2014-2020, în aceeași proporție, se remarcă că acestea au existat în programe și criterii de selecție (19%) și în apelurile de propuneri de proiecte (13%). 6% dintre respondenți indică absența unor astfel de măsuri, în timp ce aproape jumătate dintre ei nu au răspuns (44%).

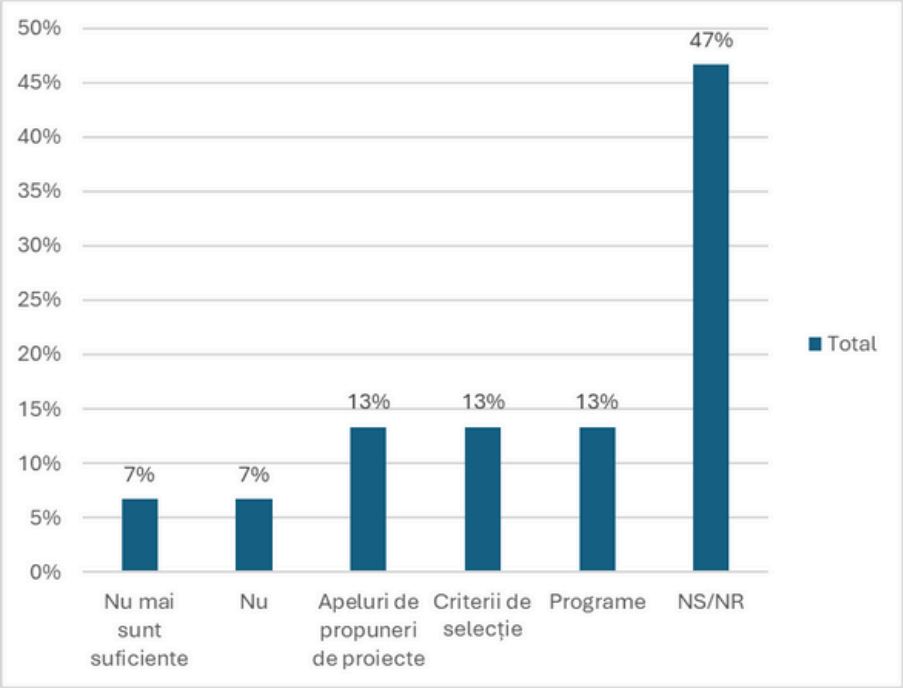

De asemenea, respondenții consideră că există suficiente măsuri de protecție pentru a preveni încălcările drepturilor fundamentale în perioada 2021-2027, în special în ceea ce privește programele, criteriile de selecție și apelurile de propuneri de proiecte (13%). Același procent este alocat pentru răspunsurile "Nu" și "Nu este suficient" (7%). Aproape jumătate (47%) nu au răspuns la această întrebare.

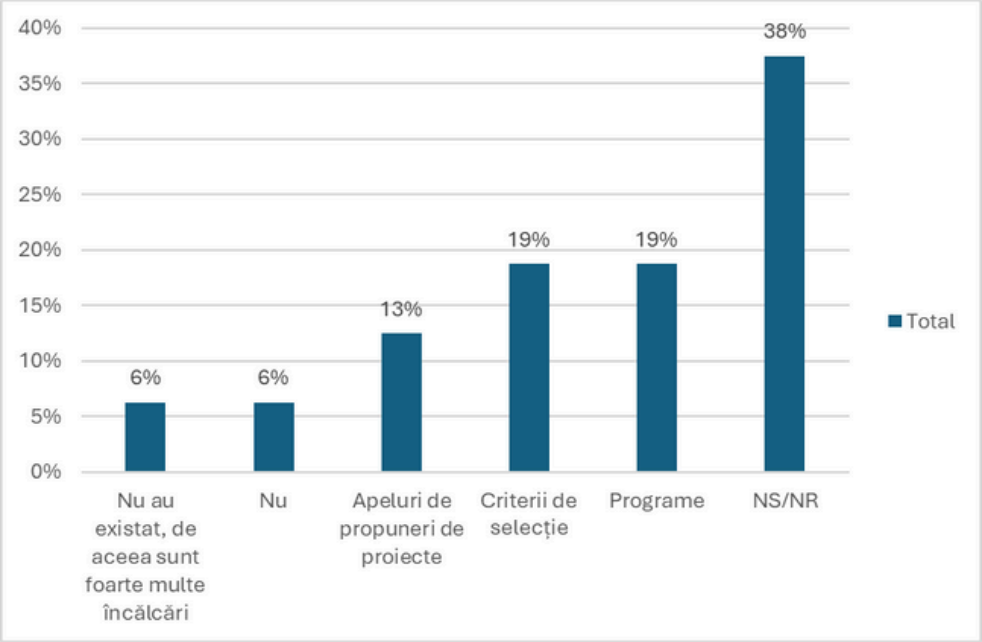

Întrebați dacă au existat suficiente măsuri de protecție pentru a aborda încălcările drepturilor fundamentale în perioada 2014-2020, respondenții sunt de acord că au existat măsuri pentru programe și criterii de selecție (19%). Mai puțini (13%) cred că au existat măsuri de protecție pentru apelurile de propuneri de proiecte, în timp ce un procent egal de 6% precizează că nu au existat și de aceea există multe încălcări. O mare parte (38%) a preferat să nu ofere un răspuns.

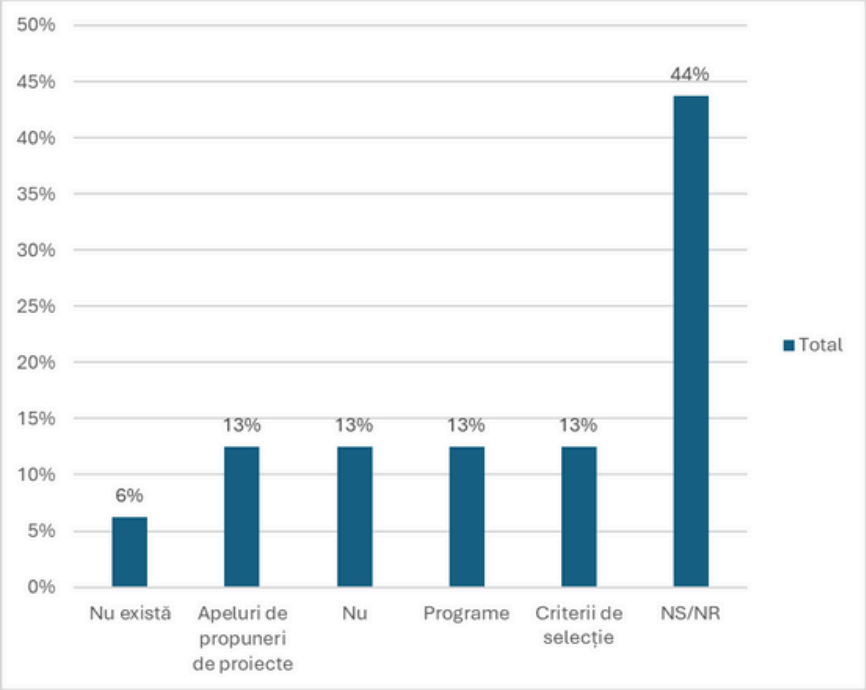

Pentru întrebarea privind existența măsurilor de protecție menite să abordeze încălcările drepturilor fundamentale în perioada 2021-2027, este interesant de remarcat că respondenții au clasat toate instrumentele la același nivel. 13% consideră că există suficiente măsuri pentru criteriile de selecție, programe și apeluri de propuneri de proiecte. Restul de 13% au spus că nu sunt suficiente, iar 6% au spus că nu există. Aproape jumătate dintre respondenți nu au dorit să răspundă la întrebare (44%).

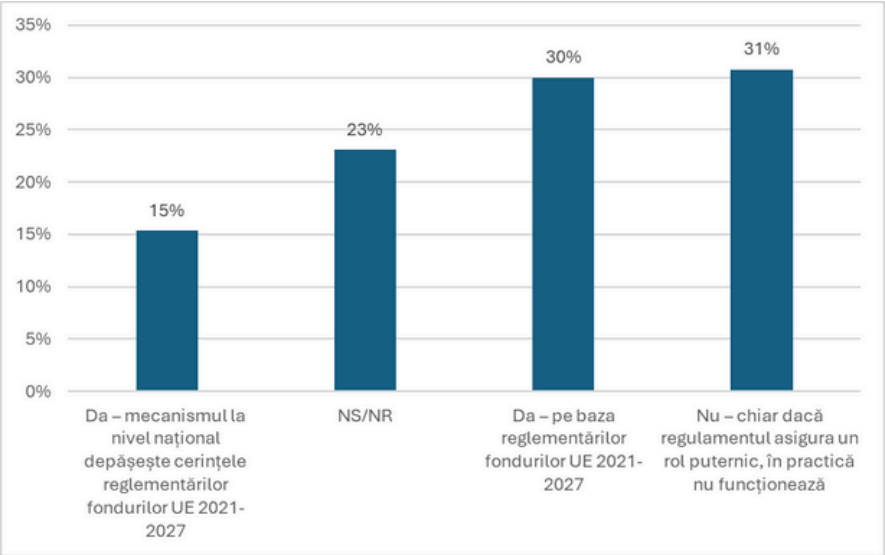

Întrebați dacă comitetele de monitorizare joacă un rol important în prevenirea și combaterea încălcărilor drepturilor fundamentale în fondurile UE, cu o diferență de doar un procent între răspunsuri, respondenții au precizat că da, pe baza reglementărilor fondurilor UE 2021-2027 (30 %) și că nu, deși regulamentul asigură un rol puternic, nu funcționează în practică (31 %). Mai puțini (15%) au optat pentru mecanismul existent la nivel național. Aproape un sfert nu au răspuns la această întrebare.

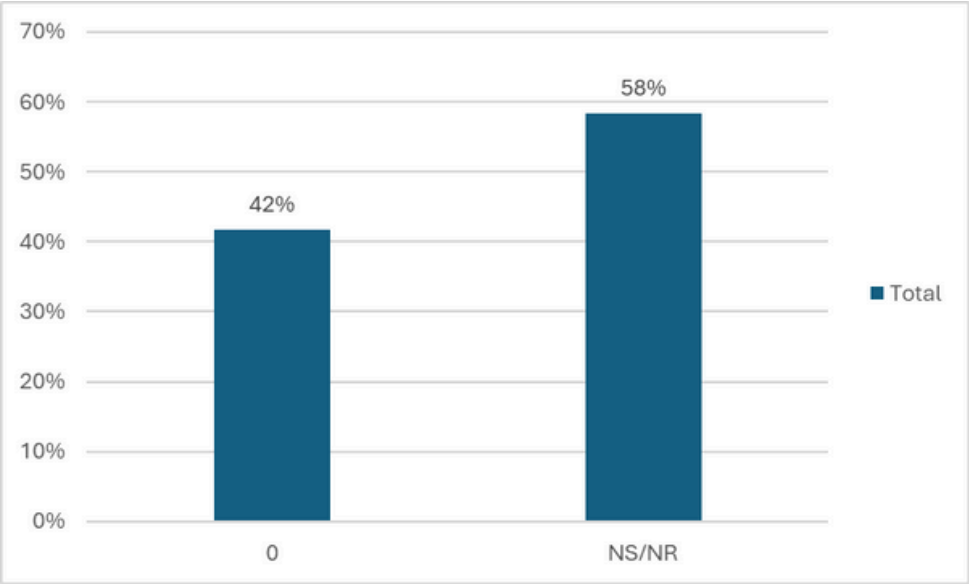

Ca răspuns la întrebarea "Câte proiecte știți că ar încălca drepturile fundamentale în perioada 2014-2020", 42% au răspuns cu zero, în timp ce peste jumătate nu au vrut să răspundă (58%).

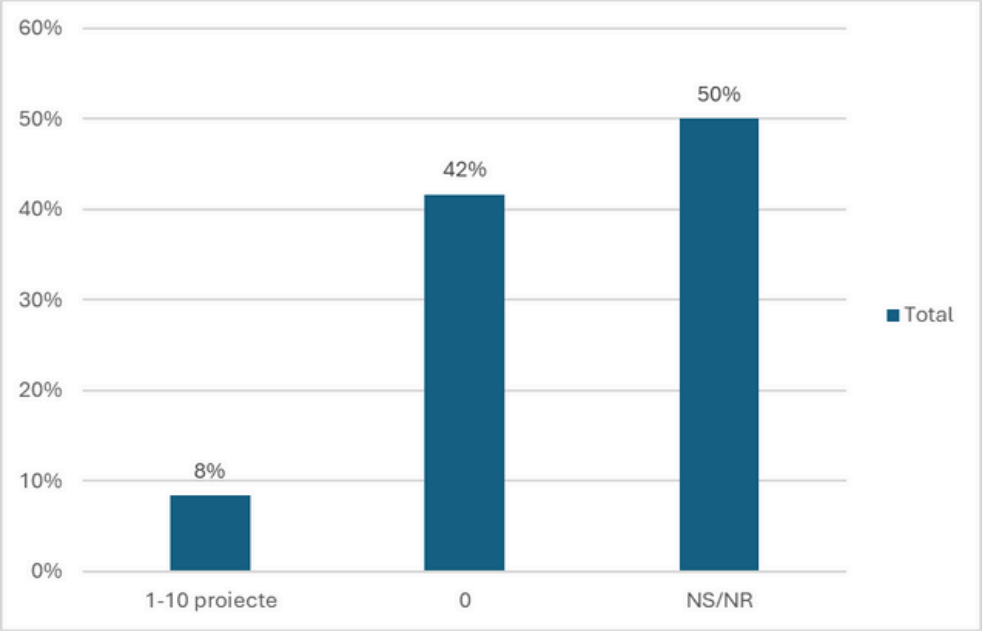

Ca răspuns la întrebarea "Câte proiecte cunoașteți care ar încălca drepturile fundamentale în perioada 2021-2027", 42% au răspuns zero, 8% între 1 și 10 proiecte, iar jumătate nu au vrut să răspundă (50%).

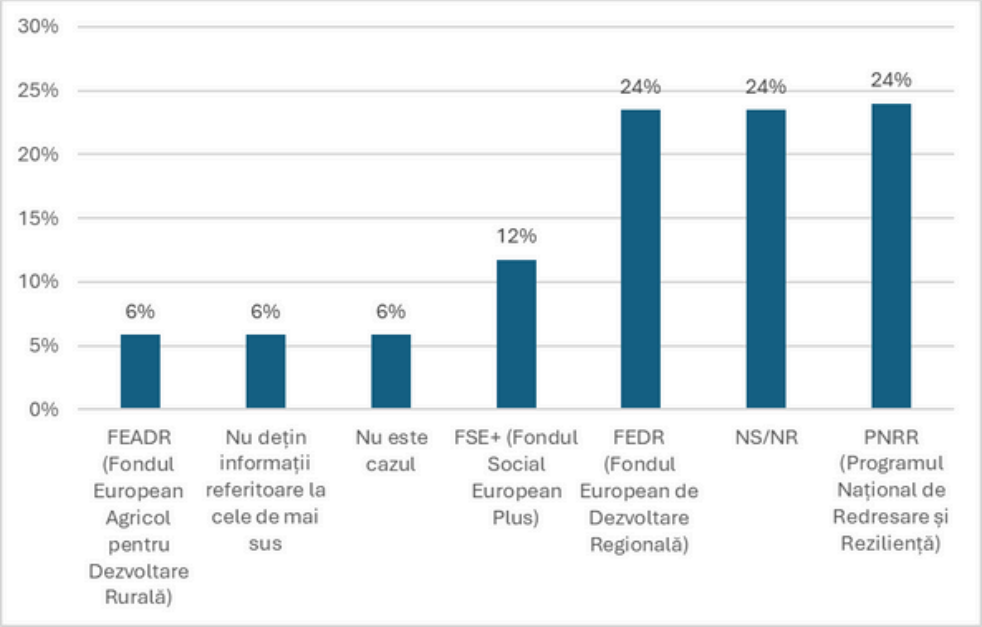

În ceea ce privește tipurile de programe finanțate din fonduri europene și afectate de încălcări ale drepturilor omului, sunt menționate în mod egal atât Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR), cât și Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR) (24%). Alte programe includ Fondul social european (FSE) (12%) și Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR) (6%). În același procent, 6%, se specifică faptul că aceste informații nu sunt disponibile sau nu sunt aplicabile. Aproape un sfert (24%) dintre respondenți nu au dorit să răspundă la această întrebare.

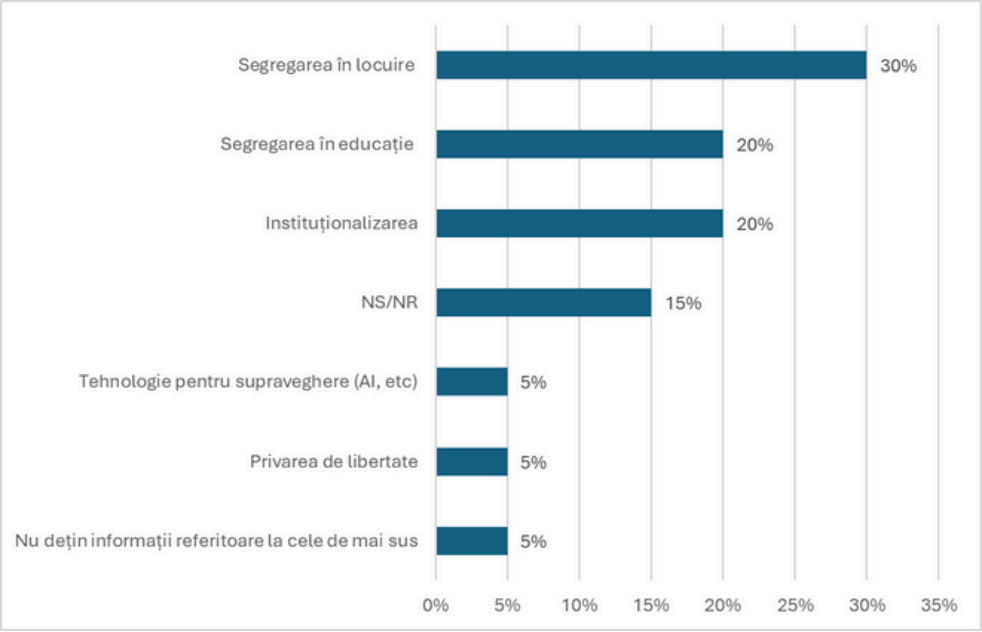

Întrebați care sunt cele mai relevante încălcări ale drepturilor fundamentale în ceea ce privește utilizarea fondurilor UE, respondenții, în cea mai mare proporție de 30%, au optat pentru segregarea locuințelor și, în aceeași măsură, pentru segregarea în educație și instituționalizare (20%). În egală măsură, la 5%, tehnologia pentru supraveghere, privarea de libertate și faptul că nu au informații despre asta.

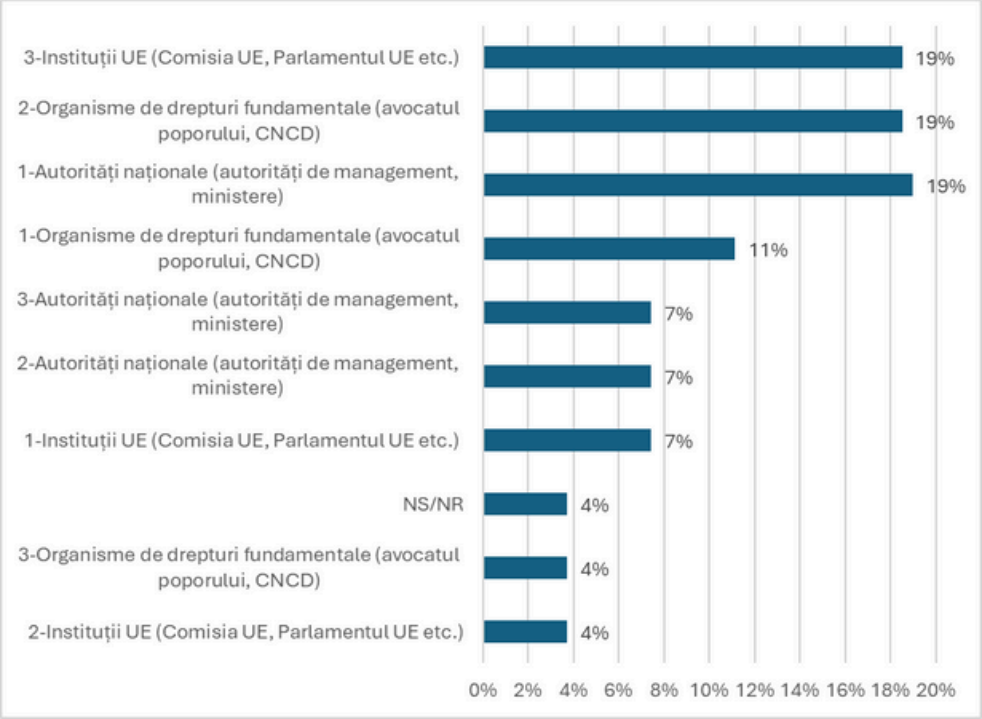

Întrebați cine ar trebui să-și asume mai multe responsabilități în prevenirea și combaterea încălcărilor drepturilor fundamentale în fondurile UE, respondenții sunt de părere că primele care își asumă mai multe responsabilități ar trebui să fie autoritățile naționale (autorități de management, ministere) (19%), organismele pentru drepturile fundamentale (ombudsman, CNCD) și instituțiile UE (Comisia Europeană, Parlamentul UE etc.). 4% dintre respondenți nu au dorit să răspundă la această întrebare.

Principalele idei din interviuri

Avocatul Poporului:

"Nu avem autoritatea de a notifica organismele europene despre aceste probleme privind încălcarea Cartei în procesul de accesare a fondurilor. Avem doar autoritatea de a primi și de a aborda petițiile care ar putea avea un astfel de obiect și, de asemenea, începând cu anul trecut, avem unele competențe care derivă din poziția noastră de membru al Comisiei pentru Carta Drepturilor Fundamentale a UE, coordonată de Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene, comisie din care facem parte împreună cu CNCD, OIR, ANES și care, în principiu, asigură respectarea deplină a Cartei în implementarea fondurilor europene" (M.A., consilier).

Într-o situație similară se află și Direcția Generală de Asistență Socială a Municipiului București (D.G.A.S.M.B.), care, deși nu are competența de a transmite astfel de plângeri, lucrează direct la soluționarea cazurilor de încălcare a drepturilor omului: "Nu suntem direct implicați în evaluarea plângerilor, dar ne ocupăm de multe cazuri de încălcări care au făcut apel la mecanismele de protecție ale UE pentru prevenirea drepturilor omului și par un pic greoi, greoaie și cu o durată foarte lungă din punct de vedere al rezoluției"

În ceea ce privește măsurile prevăzute la nivel european pentru prevenirea și combaterea încălcărilor drepturilor fundamentale, incluse în programele finanțate în perioada 2014-2020, respondenții consideră în general că acestea au fost insuficiente." Nu cred că a existat un mecanism suficient nici la nivelul reclamanților, nici la nivelul partenerilor pentru a evalua încălcările drepturilor fundamentale. Nu există niciun instrument, nimic, nimic, nimic. Au fost câteva grile, câteva întrebări, dar nimic dovedit" (C.S., D.G.A.S.M.B.)
"Nu au fost suficiente pentru prevenirea și combaterea încălcărilor drepturilor omului. Încă o dată, măsurile de protecție sunt incluse la nivelul politicilor de stat și statul român vă va spune mereu, domnule, că nu încălcam, pentru că nu avem politici care încalcă. Da, este corect, pentru că în politicile sale, adică în ceea ce rămâne scris, nu încalcă. El încalcă prin toți reprezentanții autorităților centrale sau locale. El nu încalcă prin legislația sau reglementările pe care le scrie singur sau sunt impuse prin apartenența la lumea civilizată" (M.V., activist independent).
O altă perspectivă aparține reprezentantului Agenției Naționale pentru Romi, în opinia căruia există o discrepanță între măsurile prevăzute și ceea ce se întâmplă efectiv: "Da, cred că acestea au fost suficient abordate și documentate. Adică, avem un cadru instituțional și avem reglementări în România, instituții specializate care se ocupă de combaterea acestor fenomene, dar ajung să fie foarte puțin cunoscute în cercurile sociale în care apar astfel de fenomene. Mecanismele instituționale trebuie să răspundă acestor nevoi. Altfel, vorbim despre discrepanța dintre ceea ce înseamnă nivelul instituțional și realitatea socială" (I.P., N.A.R.).
Potrivit persoanelor intervievate, există o serie de cerințe și standarde legale care pot fi introduse în programele post-27 pentru a preveni și aborda încălcările drepturilor fundamentale: "Mecanismele de raportare a încălcărilor trebuie să fie mai clar definite în lege și mai accesibile, astfel încât cei care implementează proiecte sau alte publicuri țintă sau beneficiază indirect să poată utiliza aceste mecanisme" (C.S., D.G.A.S.M.B.).
Un punct de vedere mai specific se referă la implementarea programelor europene sub supravegherea directă a auditorilor independenți. În opinia pârâtului, aceasta este singura măsură viabilă care poate reduce substanțial încălcările drepturilor omului sau potențialele utilizări necorespunzătoare ale fondurilor europene accesate de România". Trebuie să fie implicați auditori care sunt de fapt experți din diferite medii socio-profesionale. Ei trebuie să verifice temeinic activitățile și să-și dea aprobarea dacă îndeplinesc toate condițiile morale, economice și ale drepturilor omului" (M.V., activist independent).
Mai mult, sunt raportate situații în care organizațiile pentru drepturile fundamentale din România nu își îndeplinesc obligațiile în timp util sau în mod adecvat: "Să zicem, văd o încălcare fundamentală a drepturilor omului prin prezența unui zid segregator în Baia Mare. În primul rând, scriu o scrisoare deschisă, explicând tuturor ce trebuie făcut. Nimeni nu vrea să facă nimic timp de 7 ani. Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD), în fiecare an, spune că nu se mai poate face nimic. Sunt forțat să înființez o asociație pentru a avea statut legal, așa că vedeți, ce vedeți la noi, cum vedeți rolul? Deci, ei nu-și fac treaba. Au roluri, dar nu își fac treaba, așa că sunt forțat să plec de pe stradă să înființez o asociație ca să pot lua măsuri, chiar dacă aveau deja calitate legală, și ajungem la o instanță, o instanță supremă, care decide definitiv și irevocabil că zidul trebuie demolat. Este demolat de cineva? Nu, pentru că vedeți, nu este rolul organizațiilor fundamentale. Ei și-au făcut treaba, iar eu am făcut-o pe a mea. Ce face statul român cu decizia? Doar se uită la el. Și dacă te duci și întrebi, ei vor spune: "Domnule, nu o facem, nu aducem încălcări ale drepturilor omului". Dacă nu, cu o decizie finală de demolare, implementați-o. Și așteaptă să-l demolez singur" (M.V., activist independent).

În ceea ce privește intenția de a depune plângeri pentru posibile încălcări ale drepturilor omului în fondurile europene, cel puțin la nivel declarativ, aceasta este o opțiune viabilă. Desigur, este condiționat de drepturile și obligațiile fiecărei instituții. În plus, această intenție depinde de perspectiva respondenților. De exemplu, din perspectiva unor furnizori de servicii sociale, accentul ar trebui pus pe o înțelegere detaliată a drepturilor omului, mai degrabă decât pe raportarea încălcărilor acestora: "Cred că mulți dintre noi care lucrăm în acest domeniu, fie că este vorba de fonduri europene, coeziune socială sau orice altceva, nu știm exact care sunt drepturile fundamentale ale omului și cum ne putem asigura că acestea nu sunt doar protejate, așa cum ai spus, dar că nu... Adică, acesta ar trebui să fie pasul minim, standardul minim, pentru a le proteja și nu pentru a le încălca. Cred că la început, acum mulți ani, când a început povestea democratică a României, s-au ținut diverse sesiuni de training, toată lumea a aflat că există o convenție, dar nu cred că am aprofundat. Dacă iei 10 funcționari publici care lucrează într-un minister, într-un serviciu al autorității locale undeva, implementează, nu cred că pot numi 5 drepturi fundamentale pentru tine. Am îndoielile mele și cred că ar trebui să începem să vedem care este nivelul de percepție și cât de mult înțelege statul român, ei bine, prin lucrătorii săi, ce înseamnă asta" (C.S., D.G.A.S.M.B.).

Un activist rom (CN) spune că relocarea copiilor într-o altă școală în cadrul procesului de desegregare poate duce la hărțuire, iar performanța educațională nu va fi îmbunătățită. Există rasism în aceste școli și copiii nu vor fi implicați în activități. Autobuzul poate fi o metodă de a dovedi că statul face ceva pentru desegregare, dar de fapt, este contraproductiv. Nu există exemple de copii care au reușit după ce au fost relocați din comunitatea lor. Problema nu este segregarea școlară, ci segregarea geografică și calitatea educației. O altă problemă este includerea copiilor romi în școlile pentru copii cu nevoi speciale.

Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene:

- Carta Drepturilor Fundamentale a UE și UNCRPD sunt în responsabilitatea departamentului de comunicare și cooperare internațională.
- Pentru Cartă există un comitet interinstituțional. Au avut prima întâlnire în 2023 și au stabilit mecanismele de funcționare. În 2024 au avut a doua întâlnire, dar nu au primit nicio plângere în 2024. Rolul în această comisie este dublu: de a primi plângeri și de a oferi sfaturi cu privire la modul de rezolvare a posibilelor încălcări ale drepturilor omului.
- Pentru UNCRPD mecanismul este diferit – membrii acestui departament participă la toate comitetele de monitorizare; în 4 comitete statutul lor este de observator: FSE+, PEO (Programul Operațional de Educație si Ocupare), PIDS (Programul Operațional de Incluziune si Demnitate Socială) și Programul Operațional de Sănătate. Aceștia pot face observații cu privire la toate observațiile primite de comitetul de monitorizare.
- Acest departament analizează criteriile de eligibilitate și se asigură că există următoarele criterii: nediscriminare, egalitate de șanse (pentru Cartă) și accesibilitate (UNCRPD).
- Ei așteaptă recomandări pentru a îmbunătăți procesul de evaluare – cum să dezvolte o verificare eficientă a posibilelor încălcări ale drepturilor omului.
- Există o pagină specială dedicată Cartei pe site-ul Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene[64], un ghid pentru implementarea Cartei[65] și un ghid pentru implementarea UNCRPD.[66]
- România ar aprecia un schimb de experiență cu alte țări în acest domeniu – posibil facilitat de CE (sub forma organizării unui grup de lucru pe această temă).
- Metodele de evaluare ale proiectului ar trebui să cuprindă și aspecte legate de drepturile omului.
- Există planuri de evaluare a proiectelor pentru fiecare program și principiile orizontale sunt incluse în aceste planuri.

Ministerul Educației

- În proiectele gestionate de minister, nesegregarea și desegregarea sunt priorități transversale.
- Există garanții bune împotriva segregării în educație; fiecare plângere ar trebui cercetată cu atenție.
- Un apel special lansat de minister adresat romilor (la recomandarea CE) a fost considerat de unii dintre colegii ministerului ca o măsură de segregare (sau discriminare pozitivă).
- Ministerul Educației acționează ca un organism intermediar pentru implementarea fondurilor UE și este nevoie de un organism special în cadrul ministerului care să se ocupe de problema segregării, cu oameni foarte bine pregătiți – cu filiale la nivel de județ (similar cu funcția de inspector pentru problemele romilor).

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării

- Cazurile de încălcare a drepturilor omului nu au fost foarte bine documentate.
- Am propus în 2014 un sistem de acordare a punctelor în selecția proiectelor, pe baza profilului drepturilor omului al solicitantului pentru fiecare solicitant (model maghiar) și apoi sancționarea solicitantului dacă încalcă drepturile fundamentale ale omului.
- Am instruit oamenii din autoritățile de management timp de 2 ani cu privire la condiționalitățile ex-ante.
- Pentru o nouă sarcină (monitorizarea încălcării drepturilor omului în utilizarea fondurilor UE) este nevoie de mai multe resurse umane și financiare.

ONG care lucrează pe probleme legate de dizabilități

- Organismele pentru drepturile omului ar trebui să aibă mult mai multe vizite pe teren pentru a documenta cazurile de discriminare.
- UNCRPD ar trebui să fie luată în considerare înainte de a lua în considerare legislația națională; în România art. 19 din UNCRPD (dreptul la viață independentă) nu este prea mult luat în considerare de autoritățile române.

REFERINTE

1] f5ba8a43b695501e5128b7969d04de4a.pdf
[2] Partnership Agreement_2014RO16M8PA001_1_2_ro.pdf
[3] MFE 2014-2020 - Program operațional Capital Uman (POCU)
[4] adea42c5c2c33651663c6f34fada0c69.pdf
[5] Prioritatea 6
[6] PEO: Ghidul Solicitantului Măsuri integrate pentru comunitatea roma – Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene
[7] Anexa-2-Ghidul-Solicitantului_Conditii-Specifice-5.1_20190912-1.pdf
[8] PoIDS: Ghidul Solicitantului Condiții Specifice „Sprijin pentru autoritățile publice locale în vederea gestionării situației așezărilor informale și asigurarea de locuințe sociale pentru persoanele vulnerabile cu accent pe persoanele provenite din așezările informale" – Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene
[9] Europe's Hidden Shame | Human Rights | Al Jazeera
[10] Europe's Recurring Shame | Human Rights | Al Jazeera
[11] Romania, the only EU State that did not report to the UN Committee on the Rights of Persons with Disabilities. What are we risking? – Centrul de Resurse Juridice
[12] Statistici – Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități
[13] Deinstitutionalization | UNICEF Romania
[14] METODOLOGIE 30/10/2018 - Portal Legislativ
[15] Persoane cu dizabilități – tranziția de la servicii rezidențiale la servicii în comunitate – Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități
[16] Livrabil-A-2.2_EN.pdf
[17] idem
[18] LEGE 7 04/01/2023 - Portal Legislativ
[19]Centrul de Resurse Juridice – Justiție. Demnitate. Egalitate.
[20] Written-report-by-CENTER-FOR-LEGAL-RESOURCES_for-European-Union.pdf
[21] Idem
[22] Doc-13-18-11-2021-Adresa-raspuns-MIPE-to-CRJ.pdf
[23] Funding - ENIL
[24] Ordin-cadru 6.134_2016 interzicere segregare.pdf
[25] ORDIN 5633 23/12/2019 - Portal Legislativ
[26] ORDIN 6832 20/12/2023 - Portal Legislativ
[27] CADO – Centru de Advocacy si Drepturile Omului
[28] Raport-privind-segregarea-in-Romania.pdf
[29] 04 SocioRoMap brosura Ancheta expertilor - 09.pdf
[30] 0450 BIS BT:Macheta P1 pepi.qxd
[31] HOTĂRÂRE nr. 884 din 19 august 2021

[32] Statewatch | Deportations: New role for Frontex as EU pushes for more “voluntary” returns
[33] Microsoft Word - 2023 10 18 Pilot-DRAFT progress report with RO- latest version with Charmaine comments addressed clean (002)
[34] Beyond-walls-and-fences_EU-funding-used-for-a-complex-and-digitalised-border-surveillance-system.pdf
[35] follow-the-money_AMIF_UNHCR_ECRE_23-11-2018.pdf
[36] Statewatch | Deportations: New role for Frontex as EU pushes for more “voluntary” returns
[37] 0450 BIS BT:Macheta P1 pepi.qxd
[38] 5284_file1_blighted-lives-romani-children-in-state-care.pdf
[39] https://www.presshub.ro/cado-cncd-a-sanctionat-institutiile-responsabile-pentru-segregarea-de-la-scoala-gimnaziala-paltinoasa-348317/
[40] https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/educatie/o-scoala-din-suceava-amendata-pentru-segregarea-unor-elevi-romi-pe-care-i-a-trimis-sa-invete-in-sala-de-sport-2955625
[41] https://www.edupedu.ro/elevi-impartiti-in-clase-dupa-etnie-la-scoala-paltinoasa-din-judetul-suceava-cu-aprobarea-inspectoratului-scolar-potrivit-consiliului-pentru-combaterea-discriminarii-care-a-amendat-institutiile/
[42] https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/educatie/o-scoala-din-suceava-amendata-pentru-segregarea-unor-elevi-romi-pe-care-i-a-trimis-sa-invete-in-sala-de-sport-2955625
[43] https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=961602852676706&id=100064809995995&_rdr[1] https://www.edupedu.ro/breaking-scoala-din-vaideeni-judetul-valcea-amendata-pentru-segregare-de-consiliul-pentru-combaterea-discriminarii-dupa-ce-a-impartit-elevii-in-clase-in-functie-de-etnie-si-domiciliu/
[44] https://www.edupedu.ro/breaking-scoala-din-vaideeni-judetul-valcea-amendata-pentru-segregare-de-consiliul-pentru-combaterea-discriminarii-dupa-ce-a-impartit-elevii-in-clase-in-functie-de-etnie-si-domiciliu/
[45] Hotarare-438-2023.pdf
[46] Proiect F-PNRAS-1-2022-2191 PNRR – SCOALA GIMNAZIALA LUCA SOLOMON VAIDEENI
[47] AGENDA INSTITUŢIEI 11-15 MAI 2015
[48] https://www.ziaruldeiasi.ro/stiri/update-amenzi-pentru-isj-iasi-si-directorul-scolii-din-dagata-de-la-cncd--255866.html
[49] https://partidaromilor.ro/control-al-ministerului-educatiei-la-iasi-in-urma-acuzatiilor-de-discriminare-formulate-de-catre-presedintele-prpe-iasi-elena-motas/
[50] Anunt_CRED.pdf
[51] 5-Anunt-selectie-responsabil-financiar-proiect-106616.pdf
[52] https://www.cncd.ro/wp-content/uploads/2021/03/Hotarare-172-2021.pdf
[53] https://www.wall-street.ro/articol/Social/246461/acuzatii-de-segregare-la-o-scoala-din-iasi-ce-spun-autoritatile-si-cncd.html
[54] https://partidaromilor.ro/elevii-romi-de-la-scoala-ion-neculce-din-iasi-au-pauze-diferite-fata-de-ceilalti-elevi/
[55]https://salvaticopiii-iasi.ro/educatie/scoala-da/
[56] UNDE SUNT BANII EUROPENI PENTRU DEZINSTITUȚIONALIZAREA PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI? – Centrul de Resurse Juridice
[57] Fisa-de-proiect-Periam-actualizata-30.08.2021.pdf
[58] Comunicat de presă finalizare proiect ”Construirea a 2 case de tip familial și reamenajare și extindere Centru de zi de recuperare pentru copii cu dizabilități Lugoj” - Ziua de Vest
[59] Cel mai modern centru de zi pentru recuperare a copiilor cu probleme s-a deschis la Lugoj | FOTO – VIDEO
[60] Finalizarea proiectului „Servicii sociale integrate prin dezinstituționalizarea persoanelor adulte cu dizabilități si crearea centrului de zi Smârdan cu 3 locuințe protejate” – Tulcea noastra

[61] Comunicat_de_presa_finalizare_proiect_Smardan_cod_120109.pdf
[62] UNDE SUNT BANII EUROPENI PENTRU DEZINSTITUȚIONALIZAREA PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI? – Centrul de Resurse Juridice
[63] Anexa-21_Fisa-interventiei_Document-K-fisa-proiect-FINAL.docx.pdf
[64]Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene
[65] 0289aed9bcb174a18d17d7badb94816f.pdf
[66] Punctul de contact pentru implementarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități – Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene

FURI
EU FUNDS FOR FUNDAMENTAL RIGHTS